

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra výtvarné výchovy

Diplomová práce

**Den v klášteře Zlatá Koruna – zážitková pedagogika
jako inovativní přístup ve vzdělávání**

The Day at Zlatá Koruna – Experiential Education as an Innovative
Approach in Education

Vypracovala: Eva Blažková

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. MgA. Petra Vichrová, Ph.D.

České Budějovice 2026

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem autorkou této kvalifikační práce a že jsem ji vypracovala pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu použitých zdrojů. Dále prohlašuji, že při přípravě předložené práce byly použity následující nástroje generativní AI uvedenými způsoby: V kvalifikační práci byl použit nástroj ChatGPT v období [1. 9. – 6. 4.]. Nástroj byl použit k průběžným úpravám rukopisu a brainstormingu při tvorbě pracovních listů. Výstupy jsem následně zkontrolovala, případně upravila a ověřila jejich správnost a přebírám za obsah práce plnou odpovědnost.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě – v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Pedagogickou fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne

.....

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucí mé diplomové práce Mgr. et Mgr. MgA. Petře Vichrové, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady a připomínky a za poskytování konzultací. Rovněž bych ráda poděkovala Mgr. Lukáši Pomazalovi za pomoc při závěrečném formátování práce. Poděkování patří také svému příteli Štěpánu Stropkovi nejen za pomoc s korekturou práce, nýbrž i za podporu. Na závěr bych ráda poděkovala své rodině za trpělivost a podporu během celého studia.

Abstrakt

Diplomová práce s názvem *Den v klášteře Zlatá Koruna – zážitková pedagogika jako inovativní přístup ve vzdělávání* má charakter teoreticky-projektový. Zabývá se problematikou cisterciáckého kláštera ve Zlaté Koruně z hlediska jeho historie, architektury, sochařské a malířské výzdoby a jejich edukačního potenciálu.

První teoretická část práce se věnuje charakteristice cisterciáckého řádu, historickému vývoji kláštera a specifikům klášterní architektury a výtvarných artefaktů. Druhá teoretická část vymezuje galerijní a muzejní pedagogiku a zabývá se jejich propojením se zážitkovou pedagogikou.

Projektová část práce je zaměřena na návrh, realizaci a reflexi projektového dne určeného pro žáky základní školy, který proběhl v prostředí kláštera ve Zlaté Koruně. Program vychází z vybraných principů zážitkové a muzejní pedagogiky a usiluje o aktivní zapojení žáků do poznávání historického a kulturního dědictví.

Klíčová slova: cisterciácký řád, Zlatá Koruna, architektura, sochařství, malba, muzejní pedagogika, zážitková pedagogika, projektový den, pracovní listy

Formát bibliografické citace

BLAŽKOVÁ, Eva. *Den v klášteře Zlatá Koruna – zážitková pedagogika jako inovativní přístup ve vzdělávání*. České Budějovice, 2026. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Pedagogická fakulta. Katedra výtvarné výchovy. Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. MgA. Petra Vichrová, Ph.D.

Abstract

The master's thesis entitled *The Day in the Zlatá Koruna Monastery – Experiential Education as an Innovative Approach in Education* is conceived as a theoretical and project-based study. It addresses the Cistercian monastery in Zlatá Koruna from the perspectives of history, architecture, and sculptural and pictorial decoration, as well as their educational potential.

The first theoretical part focuses on the characteristics of the Cistercian Order, its historical development, and the specific features of monastic architecture and artistic artefacts. The second theoretical part defines gallery and museum pedagogy and examines their interconnection with experiential pedagogy.

The project-based part of the thesis is devoted to the design, implementation, and evaluation of a project day intended for primary school pupils, which took place in the environment of the Zlatá Koruna Monastery. The programme is based on selected principles of experiential and museum pedagogy and aims to actively engage pupils in the exploration of historical and cultural heritage.

Key words: Cistercian order, Zlatá Koruna (Golden Crown), architecture, sculpture, painting, Museum Pedagogy, Experiential Pedagogy, project day, worksheets

Obsah

Úvod	7
I. Teoretická část	9
1 Klášter Zlatá Koruna jako kulturně-historický celek	10
1.1 Historie	10
1.2 Architektura	15
1.3 Sochařství a malba	17
1.4 Život v klášteře	20
2 Galerijní a muzejní pedagogika a její využití v praxi výtvarné výchovy	24
2.1 Vývoj výtvarné výchovy ve vzdělávacím systému	24
2.2 Galerijní a muzejní pedagogika	28
2.3 Principy zážitkové pedagogiky v kontextu muzejního vzdělávání	31
II. Projektová část	34
3 Projektový den ve Zlaté Koruně.....	35
3.1 Východiska a cíle projektového dne.....	35
3.2 Struktura a didaktické uspořádání pracovních listů	37
3.3 Charakteristika obsahu a typologie úloh pracovních listů.....	39
3.4 Realizace projektového dne se žáky.....	41
3.5 Navazující výtvarná reflexe projektového dne	47
3.6 Celková reflexe projektového dne.....	48
Závěr	50
Seznam použitých zdrojů	52
Seznam příloh.....	57
Zdroje obrazových příloh.....	82

Úvod

Tato teoreticko-projektová diplomová práce se s názvem *Den v klášteře Zlatá Koruna – zážitková pedagogika jako inovativní přístup ve vzdělávání* se zabývá problematikou zprostředkování kulturně-historického dědictví prostřednictvím edukačních aktivit realizovaných v prostředí bývalého cisterciáckého kláštera ve Zlaté Koruně. Pozornost je věnována nejen samotnému historickému a uměleckému kontextu dané památky, ale především možnostem jejího didaktického využití v rámci vzdělávání. Práce propojuje teoretická východiska z oblasti dějin umění, muzejní a galerijní pedagogiky a zážitkové pedagogiky s návrhem konkrétního vzdělávacího programu určeného pro žáky druhého stupně základních škol.

Teoretická část práce se zaměřuje na charakteristiku kláštera ve Zlaté Koruně z hlediska jeho historického vývoje, architektonického řešení, malířské a sochařské výzdoby a každodenního života cisterciáckého řádu. V této souvislosti práce částečně vychází z autorčiny předchozí bakalářské práce, která se dané problematice věnovala podrobněji, a to především z hlediska výtvarné tvorby a historie. Získané poznatky jsou zde dále rozvíjeny a zasazeny do širších pedagogických souvislostí. Nedílnou součástí teoretické části práce je rovněž vymezení základních pojmů muzejní a galerijní pedagogiky a jejich vztahu k zážitkovému učení, které představuje důležitý prostředek pro aktivní zapojení účastníků vzdělávacích programů.

Projektová část se soustředí na návrh a realizaci projektového dne v areálu kláštera ve Zlaté Koruně. Cílem projektu je zprostředkovat žákům vybrané poznatky z oblasti historie, architektury a umění prostřednictvím aktivizačních metod, které podporují vlastní zkušenost, spolupráci a interpretaci. Součástí návrhu jsou pracovní listy a konkrétní úkoly, které reflektují jednotlivé prostory kláštera a vedou žáky k aktivnímu poznávání daného prostředí. Navržený program usiluje o propojení teoretických poznatků s praktickým prožitkem a o rozvoj klíčových kompetencí v souladu s aktuálními vzdělávacími přístupy.

Volba daného tématu vychází z dlouhodobého zájmu autorky o problematiku cisterciáckých klášterů a zároveň z několikaleté osobní zkušenosti s průvodcovskou činností v areálu kláštera ve Zlaté Koruně. Právě přímý kontakt s návštěvníky a pozorování jejich způsobu vnímání historického prostředí vedly k úvahám o možnostech efektivnějšího a didakticky cíleného zprostředkování těchto hodnot žákům. Téma tak propojuje odborný zájem s praktickou zkušeností a reflektuje potřebu hledání vhodných vzdělávacích přístupů v prostředí kulturní památky.

Hlavním cílem práce je navrhnout a didakticky podložit projektový den realizovaný v areálu kláštera, který by vedl k aktivnímu zapojení žáků a k hlubšímu porozumění historickým, architektonickým a uměleckým souvislostem. Dílčími cíli jsou charakterizovat vybrané aspekty klášterního prostředí jako vhodného edukačního prostoru. Dále vymezit teoretická východiska muzejní, galerijní a zážitkové pedagogiky a následně tyto poznatky aplikovat při tvorbě konkrétních vzdělávacích aktivit a pracovních listů. Důraz je kladen na propojení poznání s vlastním prožitkem a rozvoj schopnosti interpretace.

I. Teoretická část

1 Klášter Zlatá Koruna jako kulturně-historický celek

Klášter ve Zlaté Koruně patří k významným bývalým cisterciáckým klášterům na českém území a představuje jedinečný doklad středověké duchovní, kulturní i umělecké tradice. Díky své zachovalosti a rozmanitosti poskytuje daný prostor komplexní obraz klášterního života.

Tato kapitola se zaměřuje na základní charakteristiku kláštera ve Zlaté Koruně a vytváří teoretický rámec pro projektovou část práce. Pozornost je věnována zejména historickému vývoji objektu, architektonickému uspořádání, výtvarné výzdobě a každodennímu životu mnichů. Jednotlivé podkapitoly sledují cíleně vybrané aspekty, které umožňují komplexní pochopení fungování kláštera. Objekt nabízí řadu autentických podnětů, které mohou být využity návštěvníky kláštera při poznávání historie, architektury a středověkého řeholního života.

Daná teoretická východiska vycházejí mimo jiné z bakalářské práce autorky¹, která se problematikou kláštera z historického a uměleckého hlediska zabývá podrobněji. V diplomové práci jsou tyto poznatky shrnuty s ohledem na potřeby následné projektové části.

1.1 Historie

Klášter ve Zlaté Koruně (viz Příloha I., obr. 1) byl založen českým králem Přemyslem Otakarem II. roku 1263 a byl věnován cisterciáckému řádu.² Nejednalo se však o první cisterciácký klášter na území Čech. Prvním klášterem, jenž obývali cisterciáčtí mniši bylo opatství v Sedlci. Tento klášter byl založen již roku 1143 a mniši, kteří zde sloužili, původně pocházeli z kláštera ve Waldsassenu. Následně vznikaly další cisterciácké kláštery, například v Plasích a Pomuku. Z doby jejich založení se však dochovala jen velmi malá část

¹ BLAŽKOVÁ, Eva. *Sochařská a malířská výzdoba cisterciáckých klášterů se zaměřením na klášter ve Zlaté Koruně*. České Budějovice, 2023. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Pedagogická fakulta. Katedra výtvarné výchovy. Vedoucí práce: Mgr. Zuzana Duchková, Ph.D.

² [Srov.] BLAŽKOVÁ, Eva. *Sochařská a malířská výzdoba cisterciáckých klášterů se zaměřením na klášter ve Zlaté Koruně*. České Budějovice, 2023. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Pedagogická fakulta. Katedra výtvarné výchovy. Vedoucí práce: Mgr. Zuzana Duchková, Ph.D., s. 23.

pramenů, která by dokládala informace o životu v těchto opatstvích. Tudíž je obtížné přesně identifikovat národnostní složení jejich původních obyvatel.³

Ačkoli klášter ve Zlaté Koruně vznikl až po více než sto letech od založení prvního cisterciáckého opatství na území Čech, jednalo se teprve o druhý zeměpanský⁴ klášter. Prvním zeměpanským klášterem bylo opatství v Plasích, jež vzniklo roku 1144.⁵

Založení kláštera ve Zlaté Koruně je již od počátků svázáno s legendou, která jeho vznik přisuzuje boží vůli. Král Přemysl Otakar II. roku 1260 svedl významnou bitvu u Kressenbrunnu, kde čelil přesile uherských vojsk v čele s Bélou IV. Král se podle legendy obával porážky českých vojsk a údajně se v předvečer bitvy uchýlil k modlitbám a slíbil, že pokud bude bitva vítězná, nechá na počest Boha a Panny Marie založit nový klášter.⁶ Tato souvislost však v širších historických pramenech není doložena, zaznamenal ji pouze opat zbraslavský, nikdo z dalších kronikářů ji ve svých spisech nezmiňuje.⁷ Při odhlédnutí od legendy byly důvody fundace nového kláštera spíše politického rázu. Přemysl Otakar II. se potýkal s rozpínavostí šlechtických rodů, zejména Vítkovců, tudíž usiloval o upevnění své moci.⁸

Samotné fundaci předcházela žádost zakladatele o prověření vhodné lokace k založení nového kláštera. Tuto skutečnost dokládá dochovaný písemný pramen z roku 1259, v němž je zmíněn králův úmysl založit cisterciácký klášter. Dohady o vhodné lokaci pro nové opatství přerušila válka v Uhrách.⁹ Po několika letech pozastaveného jednání se nakonec skutečně potvrdila lokalita pro vznik nového opatství, a to v údolí u levého břehu řeky Vltavy. Výběr lokality korespondoval s tradičními postupy cisterciáckého řádu, neboť jeho opatství nejčastěji vznikala v dosud neosídlených oblastech, často v blízkosti vodních toků.¹⁰ Kromě samotného kláštera území zahrnovalo rovněž rozsáhlá pole a hospodářský dvůr. Fundátor pro nový klášter zvolil název Svatá Koruna, jež odkazoval na vazby

³ [Srov.] CHARVÁTOVÁ, Kateřina. *Dějiny cisterckého řádu v Čechách 1142–1420*. 2. svazek. Kláštery založené ve 13. a 14. století. Praha: Karolinum, 2002, s. 61.

⁴ Výraz zeměpanský se vztahuje k zeměpánovi, tedy nejvyšší moci v zemi. Označení zeměpanský klášter tedy odkazuje na klášter založený panovníkem či pod jeho ochranou. Více k tématu v: [Srov.] HAVLÍK, Petr (ed.). *Slovník veřejného práva československého*. V. svazek. Praha: Eurolex Bohemia, 2000, s. 88–89.

⁵ [Srov.] CHARVÁTOVÁ, Kateřina. *Dějiny cisterckého řádu v Čechách 1142–1420*. 2. svazek. Kláštery založené ve 13. a 14. století. Praha: Karolinum, 2002, s. 81.

⁶ [Srov.] KADLEC, Jaroslav. *Dějiny kláštera Svaté Koruny*. České Budějovice: Knihkupectví ČAT, 1949, s. 13.

⁷ [Srov.] BLAŽKOVÁ, Eva. *Sochařská a malířská výzdoba cisterciáckých klášterů se zaměřením na klášter ve Zlaté Koruně*. České Budějovice, 2023. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Pedagogická fakulta. Katedra výtvarné výchovy. Vedoucí práce: Mgr. Zuzana Duchková, Ph.D., s. 23.

⁸ [Srov.] KADLEC, Jaroslav. *Dějiny kláštera Svaté Koruny*. České Budějovice: Knihkupectví ČAT, 1949, s. 15.

⁹ [Srov.] CHARVÁTOVÁ, Kateřina. *Dějiny cisterckého řádu v Čechách 1142–1420*. 2. svazek. Kláštery založené ve 13. a 14. století. Praha: Karolinum, 2002, s. 81.

¹⁰ [Srov.] Tamtéž, s. 84.

s mateřský klášterem Heiligenkreuz na území dnešního Rakouska. V historických pramenech lze rovněž nalézt i označení Svatá Trnová Koruna, který se však neujal. Ve 14. století postupně vymizelo i původní pojmenování Svatá Koruna a nakonec se začal používat název Zlatá Koruna. Adjektivum „zlatý“ mohlo souviset přímo se samotným zakladatelem či odkazovat na velké bohatství kláštera.¹¹

Historický vývoj kláštera se zároveň výrazně promítl do jeho prostorového uspořádání a funkčního členění areálu, které je dochováno dodnes. Jednotlivé stavební fáze, hospodářské proměny i období úpadku či obnovy se odrážejí v konkrétních prostorech kláštera, s nimiž se může návštěvník přímo setkat. Právě tato čitelnost historických proměn v hmotné podobě kláštera představuje významný potenciál pro jeho edukační využití.

Prvním opatem kláštera byl zvolen Jindřich, který zde nastolil přísná pravidla cisterciáckého řádu. Mezi ně patřil například zákaz zaměstnání nevolníků, načež s prací pomáhali mnichům konvrši¹², kteří byli také pokládáni za členy řádu a obývali spolu s mnichy konventní budovy.¹³ První stavby kláštera byly nejspíše dřevěné, teprve po zahájení jeho fungování se začalo opatství rozrůstat o kamenné objekty. Nejstarší dochovanou kamennou stavbou je *kaple Andělů Strážných* (viz Příloha I., obr. 2), která se svým architektonickým vzhledem inspirovala francouzskou *Sainte-Chapelle*, jež nechal postavit král Ludvík IX.¹⁴

V následujících letech po svém založení se klášter ve Zlaté Koruně postupně hospodářsky i územně rozvíjel. Již pět let po fundaci byl klášteru zvíkovským purkrabím Hirzem postoupen újezd „Na Mokřém“, který navazoval na klášterní majetek v oblasti Boleticka. Rozšiřováním pozemkového zázemí opatství pokračovalo i v průběhu 14. století, zejména díky donacím jihočeské šlechty. Mezi významné majetkové přírůstky patřily například dary Bavora III. z Bavorova, díky kterým se državy kláštera rozšířily i na pravý břeh řeky Vltavy. Dalším výrazným podporovatelem byl rovněž Jindřich z Velešína, který klášter osvobozoval od celních a daňových povinností.

¹¹ [Srov.] BLAŽKOVÁ, Eva. *Sochařská a malířská výzdoba cisterciáckých klášterů se zaměřením na klášter ve Zlaté Koruně*. České Budějovice, 2023. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Pedagogická fakulta. Katedra výtvarné výchovy. Vedoucí práce: Mgr. Zuzana Duchková, Ph.D., s. 24.

¹² Konvrši byli laikové řádu, kteří v klášteře zastávali především dělnické práce. V klášteře obývali své křídlo. Často se jednalo o nevolníky, kteří však byli po vstoupením do řádu tohoto statusu zbaveni. Více k tématu v: KUBÍČEK, S.J. *Výroční zpráva knížecího arcibiskupského gymnasia s právem veřejnosti v Praze-Dejvicích za školní rok*. Praha-Dejvice: Knížecí arcibiskupské gymnasium s právem veřejnosti, 1914-1941, roč. 1914s. 28.

¹³ [Srov.] BRANIŠ, Josef. *Svatá Koruna, bývalý klášter cisterciácký*. Praha: Společnost přátel starožitností českých, 1907, s. 10.

¹⁴ [Srov.] BLAŽKOVÁ, Eva. *Sochařská a malířská výzdoba cisterciáckých klášterů se zaměřením na klášter ve Zlaté Koruně*. České Budějovice, 2023. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Pedagogická fakulta. Katedra výtvarné výchovy. Vedoucí práce: Mgr. Zuzana Duchková, Ph.D., s. 25.

Zlatokorunské opatství se v daném období začalo vyznačovat intenzivní kolonizační činností, která převyšovala běžnou praxi jiných cisterciáckých klášterů v českých zemích. Tato skutečnost vedla k majetkovým sporům, především s vyšehradskou kapitulou, jež si činila nárok na některé nově založené vesnice na území Prachaticka. Tento spor byl definitivně vyřešen až po několika letech, kdy bylo vlastnictví osad potvrzeno ve prospěch kláštera ve Zlaté Koruně.¹⁵

Za poměrně stabilní období kláštera lze považovat dobu, kdy v opatství působil opat Arnold, který se zasloužil o další rozšíření majetku, ukončení dlouhotrvajících sporů a rozvoj klášterní knihovny. Na samém konci 14. století došlo rovněž k posílení autonomie kláštera, když papež Bonifác IX. roku 1401 potvrdil právo konventu volit svého opata bez zásahu panovníka.¹⁶

Zásadní zlom v dějinách kláštera představovaly husitské války. Roku 1420 byl klášter vypálen a jeho konvent rozprášen. Zlatá Koruna po tomto zásahu již nikdy nedosáhla své původní prosperity. Následná obnova byla výrazně ovlivněna mocenskými ambicemi Oldřicha z Rožmberka, který klášter připojil ke krumlovskému panství a téměř převzal veškerou kontrolu nad jeho hospodařením. Přestože se mniši později do kláštera vrátili, zůstal klášter dlouhodobě majetkově i správně závislý na světské vrchnosti.¹⁷

Násilné narušení klášterního života během husitských válek zásadně ovlivnilo další vývoj opatství a zároveň umožňuje nahlédnout na kontrast mezi ideálem cisterciáckého života a historickými událostmi. To poskytuje důležitý interpretační rámec pro pochopení klášterního života a důrazu na ticho a řád.

Dalším obtížným obdobím byla třicetiletá válka, během které klášter čelil opakovaným pobytům vojsk a hospodářským ztrátám. Obnova opatství byla zahájena až ve druhé polovině 17. století zásluhou opata Bernarda Pachmana a Matěje Aleše Ungara, kteří se podíleli na opravách klášterních budov a duchovní stability konventu.¹⁸ Výrazného rozkvětu dosáhla Zlatá Koruna v 18. století během působení opata Bohumíra Bylanského. V tomto období došlo k rozsáhlým stavebním úpravám a k bohaté barokní a rokokové

¹⁵ [Srov.] CHARVÁTOVÁ, Kateřina. *Dějiny cisterckého řádu v Čechách 1142–1420*. 2. svazek. Kláštery založené ve 13. a 14. století. Praha: Karolinum, 2002, s. 90.

¹⁶ [Srov.] Tamtéž, s. 109.

¹⁷ [Srov.] CHARVÁTOVÁ, Kateřina. *Zlatá Koruna. Historie*, in: Houšková Daniela (ed.), *Řád cisterciáků v českých zemích ve středověku*. Praha: Unicornis, 1994, s. 13–14, zde s. 77–78

¹⁸ [Srov.] BRANIŠ, Josef. *Svatá Koruna, bývalý klášter cistercienský*. Praha: Společnost přátel starožitností českých, 1907, s. 62–77.

výzdobě kláštera, včetně úprav kostela Nanebevzetí Panny Marie.¹⁹ Současně se proměňoval i každodenní život mnichů, což se projevilo uvolněním přísné řádové řehole a zvýšením životního komfortu. Bohumír Bylanský se výrazně zasloužil rovněž o rozvoj vzdělání. Roku 1774 byla v areálu kláštera zřízena škola, v níž se vyučovaly nejen základní teoretické znalosti, nýbrž i praktické dovednosti v oblasti přírodních věd a hospodářství.²⁰

Barokní přestavby a výzdoba kláštera výrazně proměnily nejen jeho vzhled, nýbrž i způsob, jakým mniši klášterní prostory využívali. Změny v oblasti interiérů, vybavení cel i stravování odrážejí postupnou proměnu každodennosti řádu a umožňují nahlížet na klášter nejen jako na duchovní centrum, ale také jako na místo běžného života. Tyto skutečnosti představují vhodný základ pro edukační aktivity zaměřené na všední stránku klášterního života, se kterou žáci mohou porovnat svůj každodenní život.

Navzdory tomuto rozkvětu byl klášter roku 1785 zrušen v rámci josefínských reforem. Po jeho zrušení přešly klášterní budovy do vlastnictví Schwarzenbergů, kteří je využívali k hospodářským a průmyslovým účelům.²¹ To však mělo negativní dopad na památkovou hodnotu areálu. Teprve na počátku 20. století byly tyto provozy ukončeny a byla zahájena systematická obnova kláštera. Po druhé světové válce přešly budovy kláštera na základě zákona Lex Schwarzenberg do vlastnictví československého státu.²²

Historický vývoj kláštera ve Zlaté Koruně je charakteristický střídáním období prosperity, úpadku a obnovy, které zanechaly výraznou stopu v podobě dochovaného areálu. Díky této historické rozmanitosti je klášter vhodným prostředím pro vzdělávací práci, neboť umožňuje propojit historické poznání s přímou zkušeností v autentickém prostoru. Porozumění dějinám kláštera tak vytváří nezbytný základ pro další interpretaci jeho architektury, malířské a sochařské výzdoby i každodenního života mnichů.

¹⁹ [Srov.] BRANIŠ, Josef. *Svatá Koruna, bývalý klášter cistercienský*. Praha: Společnost přátel starožitností českých, 1907, s. 78.

²⁰ [Srov.] KADLEC, Jaroslav. *Dějiny kláštera Svaté Koruny*. České Budějovice: Knihkupectví ČAT, 1949, s. 232.

²¹ [Srov.] HANSOVÁ, Jarmila. *Rušení zlatokorunského kláštera a jeho svědci*, in: Gaži, Martin. *Klášter Zlatá Koruna. Dějiny, památky, lidé*. České Budějovice: Národní památkový ústav, 2007, s. 513–529, zde s. 513–518.

²² [Srov.] BLAŽKOVÁ, Eva. *Sochařská a malířská výzdoba cisterciáckých klášterů se zaměřením na klášter ve Zlaté Koruně*. České Budějovice, 2023. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Pedagogická fakulta. Katedra výtvarné výchovy. Vedoucí práce: Mgr. Zuzana Duchková, Ph.D., s. 31.

1.2 Architektura

Architektura představuje nedílnou součást lidského prostředí a zároveň funguje jako významný nositel historických, kulturních a společenských hodnot. Odráží rovněž způsob života i myšlení společnosti. Prostřednictvím architektonických staveb a prvků lze sledovat proměny jednotlivých epoch, technologický vývoj i proměny estetických a symbolických významů. Kláštery a kostely spadají do kategorie církevních památek, na které se památková péče začala zaměřovat již roku 1823.²³ V případě sakrálních staveb nabývá architektura zvláštního významu, neboť se zde propojuje praktická funkce prostoru s duchovním rozměrem.

V klášteře ve Zlaté Koruně se dané principy rovněž objevují. Dochovaná architektura nese stopy několika stavebních etap, které vypovídají o dlouhodobém vývoji kláštera. Architektonické uspořádání areálu ve Zlaté Koruně v zásadních rysech odpovídá dobovým zásadám cisterciáckého řádu. Mezi základní části klášterního komplexu náleží konventní budovy, jež zahrnovaly kapitulní síň, refektář, knihovnu, ohřívárnu, dormitář či jednotlivé cely, kuchyně a hovornu. Dále ke klášteru náležel kostel, křížová chodba s rajským dvorem a budova opatství.²⁴ Podle pravidel cisterciáckého řádu byly jednotlivé místnosti uspořádány tak, aby klášterní kostel s velkým konventem tvořily vlastní uzavřenou část, do které měli přístup pouze členové řádu.²⁵

Za nejstarší dochovanou část opatství je považována patrová **kaple Andělů Strážných**. Patrové kaple jsou na území Čech a Moravy poměrně nezvyklým jevem. Podobná patrová kaple byla vystavěna rovněž v cisterciáckém klášteře v Plasích.²⁶ Podle historiků posloužil ke vzniku kaple Andělů Strážných vzor francouzské kaple *Sainte-Chapelle*, jež sloužila k uchovávání ostatků svatých. Původně obě patra propojovalo šroubovitě schodiště, nacházející se uvnitř budovy. V průběhu 17. století však bylo zbouráno a v současné době jsou vidět jen jeho pozůstatky.²⁷ Dominantou klášterního areálu je konventní trojlodní **chrám Nanebevzetí Panny Marie** (viz Příloha I., obr. 3). Kostel uzavírá pětiboký presbytář,

²³ [Srov.] HEROUT, Jaroslav. *Jak poznávat kulturní památky*. Praha: Mladá fronta, 1986, s. 17.

²⁴ [Srov.] ŠEFCŮ, Ondřej. *Lexikon architektonických prvků a stavebního řemesla*. Praha: Grada Publishing, 2013, s. 88.

²⁵ [Srov.] BRANIŠ, Josef. *Svatá Koruna, bývalý klášter cistercienský*. Praha: Společnost přátel starožitností českých, 1907, s. 86.

²⁶ [Srov.] KUTHAN, Jiří. *Počátky a rozmach gotické architektury v Čechách*. K problematice cisterciácké stavební tvorby. Praha: Academia, 1983, s. 283–284.

²⁷ [Srov.] Tamtéž, s. 142.

který je doplněn o hranolové opěry. Na severní straně transeptu se nachází mohutná rozeta se složitou kružbou. Kruhová okna se u cisterciáckého řádu těšila velké oblibě, umístění zlatokorunské rozety je však méně obvyklé. Kruhová okna jsou totiž nejčastěji situovaná v průčelí příčné lodi.²⁸

Na kostel navazuje budova velkého konventu. Nejdříve bylo postaveno severovýchodní křídlo společně s **kapitulní síní** (viz Příloha I., obr. 4). Do kapitulní síně lze vstoupit z křížové chodby, přičemž vchod lemuje mohutný zdobený portál (viz Příloha I., obr. 5).²⁹ Síně je zaklenuta dvěma trojicemi křížových kleneb, díky čemuž působí čtvercový prostor velmi vzdušně. Ve dvou rozích kapitulní síně se nachází dvě konzoly, které mají podobu lidských tváří. Dodnes nelze s přesností určit, o čí vyobrazení se jedná, neboť se k daným sochařským prvkům nedochovaly žádné písemné prameny. Podle ústní lidové tradice by podobizny mohly představovat krále Přemysla Otakara II. a jeho druhou choť Kunhutu Uherskou.³⁰

Ve východní části **ambitu** (viz Příloha I., obr. 6) se nacházel refektář, kuchyně a ohřívárna neboli kalefaktorium. **Refektář** (viz Příloha I., obr. 7) společně s kuchyní prošly během barokního období velkou proměnou. Strop refektáře byl původně plochý, avšak v baroku byl sklenut valenou klenbou s výsečemi.³¹ Na jižní straně křížové chodby se nacházela obytná část, jež patřila konvršům. Pravděpodobně byla postavena v gotickém období, o čem svědčí dochovaná částečně lomená okna.³²

Budova velkého konventu dále zahrnovala prostornou **knihovnu** (viz Příloha I., obr. 8), která byla zaklenuta valenou klenbou s lunetami. Během působení opata Ungara však byl tento prostor přestavěn, tudíž nelze s jistotou určit, zda byla daná část již předtím prodloužena směrem k řece Vltavě.³³ Nad kapitulním křídlem se v prvním patře nacházel **dormitář**. Od těchto společných mnišských ložnic se začalo upouštět v 17. století a dormitáře byly postupně nahrazovány jednotlivými celami. Ve Zlaté Koruně k této změně došlo již po husitských válkách.³⁴

²⁸ [Srov.] LÍBAL, Dobroslav. *Klášter Zlatá Koruna*. Praha: Václav Poláček, 1948, s. 14–15.

²⁹ [Srov.] CHARVÁTOVÁ, Kateřina. *Dějiny cisterckého řádu v Čechách 1142–1420*. 2. svazek. Kláštery založené ve 13. a 14. století. Praha: Karolinum, 2002, s. 127.

³⁰ [Srov.] KUTHAN, Jiří. *Počátky a rozmach gotické architektury v Čechách*. K problematice cisterciácké stavební tvorby. Praha: Academia, 1983, s.310–313.

³¹ [Srov.] LÍBAL, Dobroslav. *Klášter Zlatá Koruna*. Praha: Václav Poláček, 1948, s. 33–34.

³² [Srov.] Tamtéž, s. 34.

³³ [Srov.] BRANIŠ, Josef. *Svatá Koruna, bývalý klášter cistercienský*. Praha: Společnost přátel starožitností českých, 1907, s. 139.

³⁴ [Srov.] LÍBAL, Dobroslav. *Klášter Zlatá Koruna*. Praha: Václav Poláček, 1948, s. 33.

Ke klášteru přiléhá rovněž patrová **budova malého konventu** (viz Příloha I., obr. 9), která navazuje na kapli Andělů Strážných. V průběhu staletí byl malý konvent několikrát přestavován, z původní středověké podoby se dochovala ostění oken a malé portály.³⁵ V severní části klášterního areálu stojí bývalá **budova opatství** (viz Příloha I., obr. 10), která taktéž vznikla již v gotickém období. V prvním patře budovy se zachovala opatská kaple, jejíž osmídílná klenba vznikla v první čtvrtině 14. století. Kromě tohoto vnitřního prostoru kláštera skládajícího se z výše uvedených budov k areálu náleželo také předklášteří, které bylo opevněno bránou u kostela sv. Markéty.³⁶

Dochovaná architektonická podoba zlatokorunského kláštera poskytuje svědectví o stavebních principech cisterciáckého řádu i o postupném vývoji klášterního areálu v průběhu staletí. Jednotlivé prostory kláštera nesloužily pouze k praktickým účelům, nýbrž i k duchovním stránkám života.

1.3 Sochařství a malba

Kromě samotné architektury jsou pro porozumění dané problematice neméně důležité dochované inventáře zahrnující sochařská a malířská díla. Tyto sbírky mají vysokou výpovědní hodnotu a jejich zkoumání se může svou významností vyrovnat návštěvě muzea či galerie.³⁷

Zlatokorunskému klášteru dominuje stavba hlavního konventního chrámu nejen svou rozlohou, nýbrž i dobře zachovaným interiérem. Z hlediska malířské a sochařské tvorby je nejvýznamnější barokní presbytář s oltářem (viz Příloha I., obr. 11), jehož přestavbu nechal provést roku 1772 poslední opat Bohumír Bylanský. Kolem presbytáře jsou umístěny sochy svatého Benedikta a svatého Bernarda.³⁸ Hlavní oltářní obraz představuje Nanebevzetí Panny Marie a ve volném příběhu pokračuje ve fresce na stropě nad oltářem. Na fresce je vyobrazen Ježíš Kristus, který s napřaženými rukama vychází vstříc své matce. Nad nimi je znázorněn Duch svatý v podobě bílé holubice.³⁹

³⁵ [Srov.] KUTHAN, Jiří. *Počátky a rozmach gotické architektury v Čechách*. K problematice cisterciácké stavební tvorby. Praha: Academia, 1983, s. 319.

³⁶ [Srov.] CHARVÁTOVÁ, Kateřina. *Dějiny cisterckého řádu v Čechách 1142–1420*. 2. svazek. Kláštery založené ve 13. a 14. století. Praha: Karolinum, 2002, s. 130.

³⁷ [Srov.] HEROUT, Jaroslav. *Jak poznávat kulturní památky*. Praha: Mladá fronta, 1986, s. 19.

³⁸ [Srov.] BRANIŠ, Josef. *Svatá Koruna, bývalý klášter cistercienský*. Praha: Společnost přátel starožitností českých, 1907, s. 96.

³⁹ [Srov.] Tamtéž, s. 97.

Křížová chodba společně s kapitulní síní je rovněž bohatě barokně zdobena. Často se zde opakuje motiv listů. Plastiky listů se vyskytují například u vchodu do kapitulní síně. Jejich schematické zobrazení naznačuje, že byly pravděpodobně vyráběny pomocí forem.⁴⁰ Samotnou kapitulní síň zdobí rokokové malby umístěné na stropě. Jednotlivé výjevy představují alegorie ctností a neřestí (viz Příloha I., obr. 12). Plastickou dominantu místnosti tvoří zdobený erb Bohumíra Bylanského umístěný nad východem z kapitulní síně (viz Příloha I., obr. 13). Objevuje se zde i odkaz na filiační klášter *Morimond*, což značí zkratky jednotlivých písmen verbu.⁴¹ Křížová klenba ambitu je zdobena malbami zobrazující postavy a výjevy spjaté s cisterciáckým řádem. V jižní části křížové chodby jsou vyobrazeny osoby šlechtického rodu, kteří vstoupili do cisterciáckého řádu. Malby v západní části zobrazují dcery významných panovníků, mezi něž patřili například Ferdinand Kastilský či Přemysl Otakar I.⁴²

Zdobné sochařské i malířské prvky se objevují i ve výše zmíněné kapli Andělů Strážných. Mezi sochařské počiny je řazen například fragment portálu, na němž je vyobrazena žehnající Boží ruka (viz Příloha I., obr. 14). Zřejmě se jednalo o součást tympanonu kaple.⁴³ Podobně jako v budově velkého konventu se i zde objevují rostlinné motivy v podobě schematických listů. Vzhledem k jejich stylizaci nelze s přesností určit, o kterou rostlinu se jedná.⁴⁴ Podle Balekova výkladového slovníku byly nejčastěji zobrazovány listy břečťanu, akantu či vinné révy.⁴⁵ Jeden z nejstarších dochovaných sochařských prvků v kapli představuje vstupní tympanon (viz Příloha I., obr. 15), jenž vznikl v druhé polovině 13. století. Ačkoli se jedná o dílo rané gotiky, působí tympanon archaickým dojmem. Především konzoly v podobě dvou mužů působí strnule.⁴⁶ Střední část tympanonu pokrývají rozprostřené listy, jež se těšily oblibě v období gotiky.⁴⁷

⁴⁰ [Srov.] KUTHAN, Jiří. *Počátky a rozmach gotické architektury v Čechách*. K problematice cisterciácké stavební tvorby. Praha: Academia, 1983, s. 341.

⁴¹ [Srov.] BLAŽKOVÁ, Eva. *Sochařská a malířská výzdoba cisterciáckých klášterů se zaměřením na klášter ve Zlaté Koruně*. České Budějovice, 2023. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Pedagogická fakulta. Katedra výtvarné výchovy. Vedoucí práce: Mgr. Zuzana Duchková, Ph.D., s. 41.

⁴² [Srov.] BRANIŠ, Josef. *Svatá Koruna, bývalý klášter cisterciácký*. Praha: Společnost přátel starožitností českých, 1907, s. 131.

⁴³ [Srov.] KUTHAN, Jiří. *Počátky a rozmach gotické architektury v Čechách*. K problematice cisterciácké stavební tvorby. Praha: Academia, 1983, s. 286.

⁴⁴ [Srov.] BLAŽKOVÁ, Eva. *Sochařská a malířská výzdoba cisterciáckých klášterů se zaměřením na klášter ve Zlaté Koruně*. České Budějovice, 2023. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Pedagogická fakulta. Katedra výtvarné výchovy. Vedoucí práce: Mgr. Zuzana Duchková, Ph.D., s. 35.

⁴⁵ [Srov.] BALEKA, Jan. *Výtvarné umění. Výkladový slovník*. Praha: Academia, 1997, s. 203.

⁴⁶ [Srov.] CHARVÁTOVÁ, Kateřina. *Dějiny cisterckého řádu v Čechách 1142–1420*. 2. svazek. Kláštery založené ve 13. a 14. století. Praha: Karolinum, 2002, s. 124.

⁴⁷ [Srov.] KUTHAN, Jiří. *Počátky a rozmach gotické architektury v Čechách*. K problematice cisterciácké stavební tvorby. Praha: Academia, 1983, s. 291.

Interiér kaple Andělů Strážných je zdoben malbami, jež zhotovil barokní malíř František Prokyš. Mezi jeho hlavní působiště patřily rovněž i České Budějovice.⁴⁸ Přesné datum vzniku malby dokládá latinský nápis nacházející se v rámu vítězného oblouku: **SANCTI ANGELI CVSTODES NOSTRI DEFENDITE NOS IN PVGNA** (viz Příloha I., obr. 16). V českém překladu by věta zněla: „Svatí andělé, strážci naši, ochraňujte nás v boji.“ Písmena, vyznačená v textu tučně, udávají dohromady letopočet vzniku výzdoby.⁴⁹

Důležitý dochovaný malířský artefakt představuje deskový obraz zlatokorunské Madony (viz Příloha I., obr. 17), který vznikl pravděpodobně v letech 1410–1440.⁵⁰ Na obrazu je vyobrazena Panna Marie v tmavě modrém rouchu držící Jezulátko. Obě postavy mají velké oči, které se upírají k divákovi. Pozadí je provedeno ve zlaté barvě bez zdobeného vzoru. Z původního díla se zachovala pouze malba, zatímco původní rám se nedochoval.⁵¹ Jedná se o takzvaný svatovítský typ obrazu, jelikož Panna Marie zde není vyobrazena s korunou na hlavě. Korunovanou Pannu Marii by označoval druhý typ, rozšířený ve 14. století, a to tzv. roudnický.⁵²

Z hlediska malířské tvorby zahrnuje zlatokorunský inventář rovněž rozsáhlou sbírku výukových obrazů (viz Příloha I., obr. 18, 19), které pro školu ve Zlaté Koruně nechal pořídit opat Bohumír Bylanský. Zlatokorunská škola byla založena roku 1774 a fungovala nadále i po zrušení opatství. Ve své době měla značný význam, neboť se zde k výuce využívaly tehdy moderní pomůcky.⁵³ Mezi ně patřily právě malované obrazy, jejichž autorem byl konvrš zlatokorunského kláštera Tadeáš Schneheger. Velká část z nich se inspirovala myšlenkami Jana Amose Komenského, především jeho dílem *Orbis Pictus*. Tyto výukové materiály lze rozčlenit do několika tematických okruhů. V dochovaných obrazech jsou zahrnuty ilustrace dle J. A. Komenského, portréty učenců a významných osobností, mapy a tabule sloužící k výuce katechismu.⁵⁴ Soubor zahrnoval rovněž i cyklus vázaný k Ezopovým bajkám, který

⁴⁸ [Srov.] ZAHRADNÍK, Pavel. *Stavební vývoj kláštera Zlatá Koruna ve světle písemných pramenů*, in: Gaži, Martin. *Kláster Zlatá Koruna. Dějiny, památky, lidé*. České Budějovice: Národní památkový ústav, 2007, s. 149.

⁴⁹ [Srov.] BLAŽKOVÁ, Eva. *Sochařská a malířská výzdoba cisterciáckých klášterů se zaměřením na klášter ve Zlaté Koruně*. České Budějovice, 2023. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Pedagogická fakulta. Katedra výtvarné výchovy. Vedoucí práce: Mgr. Zuzana Duchková, Ph.D., s. 36.

⁵⁰ [Srov.] CHARVÁTOVÁ, Kateřina. *Dějiny cisterckého řádu v Čechách 1142–1420*. 2. svazek. Kláštery založené ve 13. a 14. století. Praha: Karolinum, 2002, s. 131.

⁵¹ [Srov.] BRANIŠ, Josef. *Svatá Koruna, bývalý klášter cistercienský*. Praha: Společnost přátel starožitností českých, 1907, s. 115.

⁵² [Srov.] Zlatokorunská madona. Zlatá Koruna, Národní památkový ústav [online]. [cit. 2026-02-01] Dostupné z <https://www.klaster-zlatakoruna.cz/cs/o-klasteru/zlatokorunska-madona>

⁵³ [Srov.] VANICKÝ, Jaroslav. *Zlatokorunské školní pomůcky a hudba*, in: Jiránek, Jaroslav (ed.). *Hudební rozhledy*, roč. 11. Praha: Panorama, 1957, s. 476.

⁵⁴ [Srov.] ČORNEJOVÁ, Ivana. *Česká Pallas*. In: VLNAS, Vít. *Sláva barokní Čechie*. Praha: Paseka, 2001, s. 233.

se však do současnosti nedochoval.⁵⁵ Veškerý doprovodný text těchto obrazových materiálů je psán v německém jazyce. Jedno z největších pláten představuje historická mapa světa obsahující 217 obrazových výjevů, které popisují jednotlivé historické a biblické události (viz Příloha I., obr. 20). Jednotlivé výjevy jsou označeny čísly, ke kterým se váže legenda umístěná po stranách obrazu. Pro lepší přehlednost je mapa opatřena sítí souřadnic obsahující jednotlivá písmena, které umožňují snadnou orientaci v legendě.⁵⁶

Prostřednictvím dochovaných malířských a sochařských artefaktů lze lépe porozumět nejen vývoji výtvarného umění v jednotlivých historických obdobích, ale také každodennímu fungování kláštera. Zvláštní pozornost byla v této podkapitole věnována historické mapě světa, neboť právě k ní se vztahuje jeden z úkolů připravených v rámci projektového dne popsaného níže.

1.4 Život v klášteře

Cisterciácký řád se od svého vzniku na přelomu 11. a 12. století se během desítek let rozšířil do celé Evropy a během svého dlouhého vývoje prošel několika změnami. Původní řehole byla velmi přísná. Cisterciáci měli podle ní žít v izolaci od okolního světa a ze začátku se členové řádu neměli podílet na správě okolních farností. Rovněž odmítali přijmout na hospodářskou práci jakékoli jiné obyvatele než členy klášterní komunity. Většinu fyzické práce zastávali konvrši, tedy laičtí členové řádu, kteří společně s mnichy obývali prostory kláštera.⁵⁷ Manuální práci však měli povinnost vykonávat i samotní mniši, neboť řehole zakazovala přijímat sponzorské dary od donátorů. Řehole tudíž pracovala s myšlenkou, že klášter by měl fungovat jako samostatná jednotka, bez závislosti na svém okolí.⁵⁸ Mezi celoživotní duchovní náplň cisterciáků patřila liturgická bohoslužba. Prostory kláštera a kostela neměly být zdobené zlatem či jinými ozdobnými malířskými či sochařskými prvky. Nebylo povolováno nic, co by mohlo mnichy v jejich rozjímání vyrušovat.⁵⁹ Cisterciácké

⁵⁵ [Srov.] BELŠÍKOVÁ, Šárka, GAŽI, Martin, HANSOVÁ, Jarmila. *Opat Bylanský a obrazy zlatokorunské školy. Osvícenství zdola v okrsku světa*. České Budějovice: Tomáš Halama, 2012, s. 97.

⁵⁶ [Srov.] BELŠÍKOVÁ, Šárka, GAŽI, Martin, HANSOVÁ, Jarmila. *Opat Bylanský a obrazy zlatokorunské školy. Osvícenství zdola v okrsku světa*. České Budějovice: Tomáš Halama, 2012, s. 116.

⁵⁷ [Srov.] KUTHAN, Jiří. *Počátky a rozmach gotické architektury v Čechách*. K problematice cisterciácké stavební tvorby. Praha: Academia, 1983, s. 11.

⁵⁸ [Srov.] Tamtéž, s. 11.

⁵⁹ [Srov.] KLEINER, Sighard. *Základy cisterciáckého řádu*, in: 800 let kláštera Osek, jubilejní sborník. Osek: Milan Holenda, 1996, s. 10–11.

kostely měly sloužit pouze k duchovním účelům, s čímž souviselo dodržování Benediktova hesla „Ora et labora“, což v překladu znamená „Modli se a pracuj“.⁶⁰

Hlavním představitelem kláštera, který zodpovídal za dodržování pravidel a kázně, byl opat. Rozhodoval o celém chodu opatství. Opatský dům stál jako samostatná budova opodál konventních budov. Do této funkce byli opati voleni ostatními členy řádu. Další důležitou úlohu zastával v klášteře převor, zástupce opata, který stál v čele konventu.⁶¹ Mezi členy řádu náleželi rovněž již výše zmínění konvrši, kteří nebyli mnichy, ale vstupovali do řádu jako nevolníci. Po vstoupení do řádu se však stali svobodnými. Cisterciácké hospodářství bylo založeno zejména na rybníkářství, stavbě kanálů a mlýnů, což souviselo s tím, že kláštery cisterciáckých opatství byly často zakládány v blízkosti vodních toků.⁶²

Život mnichů v klášteře byl úzce spjatý s ročním obdobím. Existoval odlišný letní a zimní denní rozvrh, podle kterého se členové řádu řídili. V letním období mniši vstávali již kolem druhé hodiny ranní a svůj den začínali vigilií, tedy nočním bděním v kostele.⁶³ Na to poté navazovaly první modlitby, kterých během dne absolvovali celkem sedm. Souhrnně se tyto modlitby označovaly jako hodinky, jelikož byly vázány na konkrétní denní dobu. Mezi hodinky náležely laudy, primy, tercie, sexty, nony, nešpory a kompletář, který celý cyklus uzavíral před tím, než se mniši odebrali ke spánku.⁶⁴

V zimním období mniši vstávali ještě dříve, krátce po jedné hodině ranní. Mezi jednotlivými modlitbami vyplňovali mniši svůj čas četbou a studiem či se věnovali fyzické práci. Několikrát za den se všichni členové řádu scházeli v kapitulní síni, kde se předčítaly jednotlivé kapitoly z řehole svatého Benedikta či řešili důležité úkoly na daný den. Co se týká stravování, jedli mniši dvakrát denně. Prvním jídlem dne byl oběd, po kterém následoval povinný odpočinek. V zimním období mniši pouze večeřeli, aby co nejvíce využili denní světlo.⁶⁵ Mnišský jídelníček byl velice skromný, zahrnoval většinou obiloviny, ovoce, zeleninu a mléčné produkty. V jídelníčku bylo zakázáno maso. Jedinou výjimku

⁶⁰ [Srov.] PEUSER, Willi Heinz. *Cisterciácké stavební umění*, in: 800 let kláštera Osek, jubilejní sborník. Osek: Milan Holenda, 1996, s. 128.

⁶¹ [Srov.] CHARVÁTOVÁ, Kateřina. *Dějiny cisterckého řádu v Čechách 1142–1420*. Praha: Karolinum, 1998, s. 24.

⁶² [Srov.] KLEINER, Sighard. *Základy cisterciáckého řádu*, in: 800 let kláštera Osek, jubilejní sborník. Osek: Milan Holenda, 1996, s. 11.

⁶³ [Srov.] CHARVÁTOVÁ, Kateřina. *Dějiny cisterckého řádu v Čechách 1142–1420*. Praha: Karolinum, 1998, s. 25.

⁶⁴ [Srov.] HANSOVÁ, Jarmila, HAVLOVÁ, Mája. *Bývalý cisterciácký klášter Zlatá Koruna*. Průvodcovský text. Upravená verze. Sakrální trasa. 2024, s. 23.

⁶⁵ [Srov.] CHARVÁTOVÁ, Kateřina. *Dějiny cisterckého řádu v Čechách 1142–1420*. Praha: Karolinum, 1998, s. 25.

tvořily ryby. Mezi nejčastější nápoje patřily voda a víno. Během jídla vždy jeden z vybraných mnichů ostatním bratrům předčítal náboženské texty, aby bylo dodrženo biblické heslo „Nejen chlebem živ je člověk“. ⁶⁶

V klášteře měl podle přísných pravidel panovat absolutní klid a ticho. Mluvení mezi mnichy bylo zakázáno. Když si mniši potřebovali mezi sebou něco sdělit, mohli využít prostor hovorny, kde byl tichý hovor povolen. V ostatních prostorách kláštera mniši používali znakovou řeč. Cisterciáci převzali systém znaků od řádu benediktinů, u nichž byl tento systém vytvořen. ⁶⁷ Používání znakové řeči dokládají dochované katalogy znaků, které sloužily především k výuce noviců. Ti se museli jednotlivé znaky naučit již během prvního roku v klášteře – noviciátu. Ani znaková řeč však u cisterciáků neměla být nadužívána. Znaky často vznikaly na základě skutečné podoby dané věci. Například znak pro dům se vyjadřoval naznačením tvaru střechy pomocí dlaní. Pomocí znaků mniši vyjadřovali nejen podstatná jména, ale i slovesa. Mezi nejčastější patřila slova mluvit, mlčet, vidět, slyšet či přísahat. ⁶⁸ Některé znaky často vyjadřovaly více věcí, například symbol pro obilí mohl zároveň značit mouku, bobule či cereálie. ⁶⁹

S životem v klášterním prostředí se pojilo i léčitelství. Během středověku tvořily kláštery hlavní a často jediná místa věnující se zdravotní péči. V Benediktově řeholi se pravidla zabývali i starostí o duši a tělo a zdůrazňovala se péče o nemocné. ⁷⁰ V klášterech byly často zřizovány prostory speciálně určené pro nemocné. Mniši vycházeli především ze znalosti bylin a přírodního léčitelství. Ve většině klášterů se nacházely bylinné zahrady, které sloužily výhradně k léčitelským potřebám. V každém opatství se vyskytoval alespoň jeden mnich, který o tuto zahradu pečoval a věnoval se zároveň i výrobě léčiv. ⁷¹ Mniši vycházeli především z antického léčitelství, z jehož období se dochovaly některé písemné listiny obsahující různé recepty na výrobu tinktur či masť. ⁷² Léky nebyly vyráběny pouze pro potřeby kláštera, postupně začaly vznikat lékárny, které mohla navštěvovat i široká

⁶⁶ [Srov.] Tamtéž, s. 25-26.

⁶⁷ [Srov.] LOMIČKOVÁ, Radka. *Tichý svět středověkých cisterciáků*, in: Lomičková Radka (ed.), Sedlec. Historie, architektura a umělecká tvorba sedleckého kláštera. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2009, s. 263–264.

⁶⁸ [Srov.] Tamtéž s. 264–272.

⁶⁹ [Srov.] BARAKAT, Robert A. *On Ambiguity in the Cistercian Sign Language*. Sign Language Studies, č. 8. 1975, s. 275–289, zde s. 280.

⁷⁰ [Srov.] MAYER, Johannes Friedrich. *Bylinky z klášterní lékárny*. Praha: Knižní klub, 2004, s. 12–14.

⁷¹ [Srov.] HANSOVÁ, Jarmila, HAVLOVÁ, Mája. *Bývalý cisterciácký klášter Zlatá Koruna*. Průvodcovský text. Upravená verze. 2024, s. 45.

⁷² [Srov.] MAYER, Johannes Friedrich. *Bylinky z klášterní lékárny*. Praha: Knižní klub, 2004, s. 12–13.

veřejnost. Takto medicína fungovala po celá staletí, teprve během 19. století se lékárnictví a léčitelství začalo formovat do dnešní podoby.⁷³

Každodenní život cisterciáckých mnichů byl tedy pevně strukturován řádovými pravidly, která určovala rozdělení práce, rozvrh dne a duchovní povinnosti jednotlivých členů řádu. Jednotlivé místnosti kláštera plnily přesně vymezené funkce v rámci mnišské komunity. Porozumění daným souvislostem je důležité pro zprostředkování klášterního prostředí dnešním návštěvníkům.

⁷³ [Srov.] HANSOVÁ, Jarmila, HAVLOVÁ, Mája. *Bývalý cisterciácký klášter Zlatá Koruna*. Průvodcovský text. Upravená verze. 2024, s. 43–45.

2 Galerijní a muzejní pedagogika a její využití v praxi výtvarné výchovy

Tato kapitola se zabývá způsoby využití oblastí a metod výtvarné výchovy v rámci galerijní a muzejní pedagogiky. Pochopení dané problematiky je nezbytné pro vytvoření teoretických podkladů a samotnou realizaci projektového dne v klášteře Zlatá Koruna. Ačkoli se nejedná přímo o typické galerijní či muzejní prostory, lze historický a kulturní charakter klášterního prostředí památkového objektu do této kategorie rovněž zařadit. Kapitola se věnuje tomu, jak mohou specifické metody či formy práce s historickými artefakty obohatit výuku výtvarné výchovy a propojit teoretické znalosti se smyslovým zážitkem. K tomu poslouží jedinečné prostředí kláštera, které nabízí nejen vizuální vjemy, ale také historické a duchovní souvislosti, které vytvářejí inspirativní rámec pro pedagogickou činnost. Prostředí kláštera tak představuje nejen inspirativní rámec pro práci s historickými artefakty, ale také příležitost propojit výtvarnou výchovu s pochopením kulturního dědictví a jeho významu v současném vzdělávání.

2.1 Vývoj výtvarné výchovy ve vzdělávacím systému

Výtvarná výchova, jako dynamicky se rozvíjející obor, v sobě zahrnuje rozsáhlou tematickou složku, která umožňuje realizaci různorodých tvůrčích přístupů a metod. Tento obor je úzce spjat s výtvarnou kulturou a uměním obecně.⁷⁴

Aby bylo možné proniknout do problematiky vývoje oboru výtvarné výchovy, je nutné objasnit taktéž evoluci umělecké tvorby a proměny její funkce v jednotlivých historických obdobích. Počátky výtvarného tvoření sahají až do pravěkého období. Dochované jeskynní malby a rytiny či drobné sošky podávají prokazatelné informace o tehdejší kultuře a způsobu myšlení lidí. V každé historické etapě lze nalézt rozdílné, pro danou dobu specifické znaky umění.⁷⁵ Pro správné pochopení a výklad uměleckého díla je stěžejní znalost funkce tohoto artefaktu či stavby.⁷⁶ Co se týká pravěkého způsobu zobrazování,

⁷⁴ [Srov.] ROESELLOVÁ, Věra. *Didaktika výtvarné výchovy*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2003, s. 3.

⁷⁵ [Srov.] BROŽEK, Jaroslav, UŽDIL, Jaromír. *Výtvarná výchova*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1962, s. 5.

⁷⁶ [Srov.] GOMBRICH, Ernst Hans. *Příběh umění*. Praha: Argo, 2001, s. 39.

uvádí historik umění E. H. Gombrich myšlenku, že samotné tvorbě jeskynních maleb předcházelo pouhé pozorování neurčitých tvarů či stínů na skalních stěnách, které mohly připomínat obrysy kořisti. Teprve až s určitým usazeným společenstvím vznikla potřeba vědomého zobrazení.⁷⁷ Z počátku se jednalo především o zoomorfní motivy, jejichž znázornění mělo vést k úspěšnému lovu. Zhruba v osmém tisíciletí se tato tendence začala postupně vytrácet, což souviselo s rozvojem zemědělství a pastevectví, který s sebou přinesl nový princip umění – hrnčířství.⁷⁸ V tomto období se již postupně začalo upouštět od zvířecích námětů a začaly se objevovat abstraktní linie, které v sobě často skrývaly různé symbolické významy. Postupně se umění stalo určitým poselstvím, které zprostředkovávalo komunikaci, myšlenky i náboženské rituály. Tím se jeho funkce rozšířila z ryze praktických účelů na funkci společenskou a duchovní.⁷⁹

Také ve starověku mělo umění svoji symboliku. Ve starověkém Egyptě byla většina uměleckých děl úzce spjata s posmrtným životem a náboženským kultem. Stylizované postavy, často zobrazované v profilu, souvisely s opatrností, která omezovala svobodné vyjádření umělce a zachovávala striktní pravidla zobrazování.⁸⁰ Většina portrétů osob vyšších vrstev se vyznačovala idealizovanou tváří, na které se neobjevovalo nic rušivého. Tato idealizace souvisela s vírou v převtělení v posmrtném životě.⁸¹ Ve starověkém Řecku položilo umění první základy pro jednu z prvních podob estetiky, kterou se stal hédonismus, jenž zdůrazňoval smyslové potěšení a krásu. Zpočátku se řečtí umělci omezovali na schematismus a geometrii, avšak postupně dospěli k zobrazování člověka jakožto hlavního předmětu zájmu.⁸² Řecká umělecká tvorba byla do velké míry ovlivněna aktuální politickou i sociální situací. Toto tvrzení dokládá například helénistické období, kdy umění začalo sloužit především potřebám panovníků a jednotlivců, namísto toho, aby velebilo božstvo či stát.⁸³ Sochy z tohoto období se vyznačovaly větší dynamičností a nutily diváka obcházet sochu a zkoumat ji z různých úhlů.⁸⁴ Tento přístup zdůraznil důležitost prostoru a perspektivy, čímž umění získalo nový rozměr. Tvůrci soch se pravděpodobně inspirovali

⁷⁷ [Srov.] GOMBRICH, Ernst Hans. *Umění a iluze*. Studie o psychologii obrazového znázorňování. Praha: Argo, 2019, s. 88–89.

⁷⁸ [Srov.] PIJOAN, José. *Dějiny umění I*. Praha: Odeon, 1982, s. 10.

⁷⁹ [Srov.] Tamtéž, s. 10–11.

⁸⁰ [Srov.] GOMBRICH, Ernst Hans. *Umění a iluze*. Studie o psychologii obrazového znázorňování. Praha: Argo, 2019, s. 90.

⁸¹ [Srov.] HUYGHE, René. *Encyklopedie umění pravěku a starověku*. Praha: Odeon, 1967, s. 133.

⁸² [Srov.] Tamtéž, s. 252.

⁸³ [Srov.] BOARDMAN, John. *Řecké umění*. Praha: Odeon, 1975, s. 179.

⁸⁴ [Srov.] Tamtéž, s. 179.

příkladem egyptského sochařství. Dokládá to přesně dodržení kánonu proporcí a celkového držení těla.⁸⁵ Starořecké sochy však bývaly oproti těm egyptským nahé. Umění v Řecku spíše reflektovalo člověka jako takového, namísto od egyptského, kde byly často představovány konkrétní osoby: božstvo či faraoni.⁸⁶

Pro období starověkého Řecka je důležité, že se již uznávání myslitelé začali zaobírat myšlenkou, jak výtvarné umění přispívá k hlubšímu zkoumání světa.⁸⁷ Obzvláště důležitý byl Aristotelův přínos, neboť zdůrazňoval výchovný význam kreslení, které se stalo elementární součástí vzdělávání. Do vzdělávacích institucí tohoto období lze zařadit například školu v Sikyonu, kde učitel a filosof Pamfilos zavedl kreslení jako povinnou součást výuky pro chlapce. Tento přístup se následně rozšířil po celém Řecku a přispěl k upevnění výtvarného umění jako nástroje vzdělávání.⁸⁸

Ve středověku byla většina myšlenek starověku pozapomenuta. Kresbě a malbě se učili pouze ti, kteří tyto dovednosti využívali při své každodenní práci, tudíž malíři, řezbáři, kameníci a stavitelé či opisovači knih.⁸⁹ Umění raného středověku sloužilo především církvi, která pomocí výtvarných děl zprostředkovávala negramotné vrstvě obyvatelstva své náboženské ideje. Historické obrazy měly naopak za úkol připomínat skutky tehdejších významných osobností a působit jako inspirace pro budoucí pokolení. Každá generace nahlížela na umělecká díla jiným způsobem a postupně docházelo k odhalování nových hodnot a výrazových prostředků.⁹⁰ Výtvarné umění přitom fungovalo jako specifická forma komunikace mezi lidmi. Dokázalo totiž ve stejné míře promlouvat o vnitřním přístupu umělce jako o duševní sféře diváka a zároveň pojednávat o vnějším světě.⁹¹

Období od středověku po 17. století přineslo postupný vývoj ve vnímání výtvarného umění a jeho roli ve společnosti. S nástupem renesance, která čerpala inspiraci z antických myšlenek, došlo k zásadnímu posunu.⁹² Výtvarné umění se začalo odpoutávat od čistě církevních účelů a kladlo větší důraz na světská témata, realismus a studium přírody. Tento

⁸⁵ [Srov.] BELL, Julian. *Zrcadlo světa. Nové dějiny umění*. Praha: Argo, 2010, s. 62.

⁸⁶ [Srov.] Tamtéž, s. 63.

⁸⁷ [Srov.] BROŽEK, Jaroslav, UŽDIL, Jaromír. *Výtvarná výchova*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1962, s. 6.

⁸⁸ [Srov.] ČERMÁK, Rudolf. *Historie vyučování kreslení na národních školách: Díl 1*. Praha: Česká grafická Unie, 1939, s. 7–8.

⁸⁹ [Srov.] BROŽEK, Jaroslav, UŽDIL, Jaromír. *Výtvarná výchova*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1962, s. 6.

⁹⁰ [Srov.] Tamtéž, s. 5–6.

⁹¹ [Srov.] HORÁČEK, Radek. *Galerijní animace a zprostředkování umění*. Brno: Akademické nakladatelství Cerm, 1998, s. 17.

⁹² [Srov.] PLUMB, John Harold. *Renesance*. Praha: Odeon, 1969, s. 89.

přístup se odrazil i ve vzdělávání, kdy se výtvarné dovednosti začaly systematicky rozvíjet v rámci uměleckých dílen a později i akademií.⁹³ V průběhu 16. století se začaly objevovat první snahy o teoretické uchopení výtvarné tvorby, které položily základy systematického vzdělávání v oblasti umění. Tento trend se dále rozvíjel během 17. století, kdy vznikaly nové metody výuky zaměřené nejen na techniku kresby, ale i na estetické a intelektuální aspekty umělecké činnosti.⁹⁴

Začlenění výtvarné složky do vyučování v Čechách inicioval v 17. století Jan Amos Komenský. Požadoval, aby se v různých vzdělávacích oborech začala uplatňovat estetická výchova, která kromě výtvarné složky zahrnovala složku hudební, pěveckou a literární.⁹⁵ Významným mezníkem pro české vzdělávání bylo zavedení povinné školní docházky v 18. století. Pro výtvarnou tvorbu hrál důležitou úlohu rok 1774, kdy se do vzdělávacího programu začlenil předmět kreslení, přičemž se tento předmět vyučoval od čtvrtého ročníku městských škol.⁹⁶ Zpočátku bylo cílem kreslení rozvíjení spíše přesnosti oka a ruky nežli umělecké vyjadřování. Postupně se jeho náplň proměňovala pod vlivem nových uměleckých směrů a pedagogických přístupů a názorů na cíle výchovy a vyučování.⁹⁷

V šedesátých letech 20. století již obsah výtvarné výchovy korespondoval s ostatními cíli vzdělávání, které se uplatňovaly v jiných školních předmětech. Důraz byl kladen na výchovu smyslovou, rozvoj paměti a představivosti.⁹⁸ Aktuálně se výtvarná výchova řadí pod jednu z vzdělávacích oblastí s názvem *Umění a kultura*, přičemž cíle předmětu se zaměřují na souhrnný rozvoj vizuální gramotnosti a kulturních kompetencí žáků.⁹⁹ V rámci této vzdělávací oblasti by mělo u žáků docházet k uměleckému osvojování světa. Tímto způsobem myšlení se žáci učí rozvoji tvořivosti, estetického citění a rovněž citlivosti k uměleckým dílům.¹⁰⁰ Obsah výtvarné výchovy je členěn do tří základních oblastí, a těmi jsou rozvoj smyslové citlivosti, uplatňování subjektivity a ověřování komunikačních účinků.

⁹³ [Srov.] PLUMB, John Harold. *Renesance*. Praha: Odeon, 1969, s. 91–92.

⁹⁴ [Srov.] ŘEPA, Karel. *Didaktické listy pro přípravu lekcí výtvarné výchovy*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, 2022, list č. 2.

⁹⁵ [Srov.] Tamtéž, list č. 2.

⁹⁶ [Srov.] BANAŠ, Ján, GERÓ, Štefan, JUSKO, Anton, ŠEFRANKOVÁ, Elena. *Didaktika výtvarnej výchovy*. Bratislava: Slovensko pedagogické nakladateľstvo, 1989, s. 113–115.

⁹⁷ [Srov.] BROŽEK, Jaroslav, UŽDIL, Jaromír. *Výtvarná výchova*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1962, s. 7.

⁹⁸ [Srov.] Tamtéž, s. 7.

⁹⁹ [Srov.] ŘEPA, Karel. *Didaktické listy pro přípravu lekcí výtvarné výchovy*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, 2022, list č. 2.

¹⁰⁰ Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání [online]. Praha: MŠMT, 2008 [cit. 2024-11-20]. Dostupné z: RVP ZV 2017.pdf, MŠMT ČR

Kromě těchto základních okruhů lze do náplně výtvarného vzdělávání zahrnout taktéž mezipředmětové vztahy, průřezová témata a v neposlední řadě také galerijní a muzejní pedagogiku, které bude věnována následující kapitola.¹⁰¹ Všechny tyto oblasti obohacují výuku a propojují i s dalšími obory i praktickým životem.

2.2 Galerijní a muzejní pedagogika

Muzejní pedagogika je charakteristická svým speciálním přístupem ke zprostředkování výtvarných artefaktů. Jelikož se nejedná o uzavřenou vědní disciplínu, snáze dokáže reagovat na proměny společnosti a ve vzdělávání.¹⁰² Pojem muzeum definuje Baleka jako „zařízení shromažďující, uchovávající, zpracovávající a zveřejňující své sbírky jako doklad vývoje hmotné a duchovní kultury.“¹⁰³ S muzejní pedagogikou je úzce spojena rovněž galerijní pedagogika. Galerii v přeneseném slova smyslu lze podle Balekova výkladového slovníku rovněž chápat jako instituci, která shromažďuje umělecká díla.¹⁰⁴ Soudobé vymezení pojmu „muzeum“ či „galerie“ je však velmi široké a zahrnuje v sobě řadu institucí či lokalit. Moderní pojetí muzea by se mělo zaměřovat na veřejnost, přičemž by měla být integrována zábavní a vzdělávací činnost. Tím dochází k posilování edukační funkce, která je nedílnou součástí muzejních kompetencí.¹⁰⁵

Již od vzniku prvních muzeí, jak je chápeme dnes – tedy v období renesance, vyvstala otázka, jakým způsobem lze nalézt rovnováhu mezi uchováváním artefaktů a jejich prezentováním veřejnosti. Postupem času si jednotlivé instituce vytvořily vlastní funkční model, který zahrnuje obě zmíněné složky. V současné době se ideální poměr rozvržení muzejních či galerijních aktivit rozděluje způsobem, ve kterém by mělo připadnout 40% na shromažďování sbírek, dalších 40% na prezentaci těchto kolekcí a zbylých 20% na zajištění provozního zázemí. Tento přístup umožňuje efektivněji kombinovat konzervační a

¹⁰¹ [Srov.] ŘEPA, Karel. *Didaktické listy pro přípravu lekcí výtvarné výchovy*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, 2022, list č. 2.

¹⁰² [Srov.] JAGOŠOVÁ, Lucie, JŮVA, Vladimír, MRÁZOVÁ, Lenka. *Muzejní pedagogika*. Metodologické a didaktické aspekty muzejní edukace. Brno: Paido, 2010, s. 69.

¹⁰³ BALEKA, Jan. *Výtvarné umění*. Výkladový slovník (malířství, sochařství, grafika). Praha: Academia, 1997, s. 232.

¹⁰⁴ [Srov.] BALEKA, Jan. *Výtvarné umění*. Výkladový slovník (malířství, sochařství, grafika). Praha: Academia, 1997, s. 111.

¹⁰⁵ [Srov.] JAGOŠOVÁ, Lucie, JŮVA, Vladimír, MRÁZOVÁ, Lenka. *Muzejní pedagogika*. Metodologické a didaktické aspekty muzejní edukace. Brno: Paido, 2010, s. 71.

edukační funkci muzeí a galerií, čímž se vytváří model, který slouží jak odborné, tak široké veřejnosti.¹⁰⁶

Z důvodu zvoleného tématu v této práci se nyní pozornost zaměří především na problematiku zprostředkování uměleckých a historických artefaktů veřejnosti. Do pojmu široká veřejnost lze zahrnout rovněž osoby ve vzdělávacích institucích. Právě školy bývají častými objednateli různých didaktických činností. V současné době je výběr těchto aktivit velmi rozmanitý a často přizpůsobený požadavkům vzdělávacích programů.¹⁰⁷ Vlivem moderního pedagogického myšlení se zároveň neustále rozvíjí oblast, označovaná jako *muzejní pedagogika*. Tento obor se zaměřuje na vytváření metod a přístupů, které umožňují efektivní zprostředkování obsahu muzeí a galerií různým cílovým skupinám a klade důraz na propojení vzdělávání, zážitku a interpretace.¹⁰⁸

Za zprostředkovatele umění, kteří se podílejí na předávání informací veřejnosti lze označit muzejní pracovníky, kteří se zabývají rozšiřováním a uchováváním sbírek a rovněž se věnují teoretické oblasti. Další významnou skupinu tvoří muzejní pedagogové, kteří zajišťují prohlídky či speciální programy pro veřejnost.¹⁰⁹ Před samotným zprostředkováním umění či historie je nutné provést mnoho opatření, ke kterým lze řadit například přípravu výukového materiálu, vhodnou úpravu exponátů či vyhotovení potřebných informačních pokladů.¹¹⁰ Mezi velmi oblíbené metody muzejní pedagogiky náleží vlastní praktická zkušenost, díky čemuž mají návštěvníci možnost si hlouběji uvědomit, co vše může dílo skýtat. Proto je ideální propojovat teoretické znalosti společně s těmi praktickými.¹¹¹ V současné době se nabídka vzdělávacích programů rozšiřuje a mnoho institucí je schopno zprostředkovat variabilní spektrum nabídek v závislosti na poptávce. Postupem času s narůstající oblibou oboru muzejní pedagogiky se prohlubuje oblast, která je odborně nazývána jako *muzejní didaktika*, kterou lze chápat jako podobor muzejní pedagogiky.¹¹² Tato disciplína se zabývá rozmanitými formami a metodami práce

¹⁰⁶ [Srov.] HORÁČEK, Radek. *Galerijní animace a zprostředkování umění*. Brno: Akademické nakladatelství Cerm, 1998, s. 33.

¹⁰⁷ [Srov.] JAGOŠOVÁ, Lucie, JŮVA, Vladimír, MRÁZOVÁ, Lenka. *Muzejní pedagogika*. Metodologické a didaktické aspekty muzejní edukace. Brno: (Zástupný_text1), 2010, s. 203.

¹⁰⁸ [Srov.] DOLÁK, Jan a kolektiv. *Základy muzejní pedagogiky*. Studijní texty, Brno, 2014, s. 7–8.

¹⁰⁹ [Srov.] HORÁČEK, Radek. *Galerijní animace a zprostředkování umění*. Brno: Akademické nakladatelství Cerm, 1998, s. 19.

¹¹⁰ [Srov.] JŮVA, Vladimír. *Vývoj německé muzeopedagogiky*. Brno: Paido, 1994, s. 115.

¹¹¹ [Srov.] HORÁČEK, Radek. *Galerijní animace a zprostředkování umění*. Brno: Akademické nakladatelství Cerm, 1998, s. 20.

¹¹² [Srov.] JAGOŠOVÁ, Lucie, JŮVA, Vladimír, MRÁZOVÁ, Lenka. *Muzejní pedagogika*. Metodologické a didaktické aspekty muzejní edukace. Brno: Paido, 2010, s. 203.

s veřejným publikem. Muzejní didaktika využívá prvky obecné didaktiky, nicméně její působení je spjato především s danou institucí a její charakteristickou podstatou.¹¹³ Při zprostředkování informací lze uplatnit dvě rozdílné formy, kterými se informace realizují. V rámci muzejní pedagogiky se tedy lze setkat s pojmy výstavní didaktika a prezentační didaktika. Výstavní didaktika pracuje již s existujícími sbírkami a prostorem, který považuje za důležitý poznávací a výchovný nástroj. Důraz je kladen na aktivní participaci v prostoru a co nejvhodnější a nejsrozumitelnější způsob komunikace s publikem.¹¹⁴

Pouhé zpřístupnění prostoru obsahující významné umělecké či historické artefakty však ve většině případů nestačí k efektivnímu prozkoumání poznatků, zážitků a pocitů. K dosažení výchovně vzdělávacích cílů je proto důležité využití dalších prostředků, které zprostředkovávají poznání a zážitek. Mezi ně lze zařadit prostředky verbální, znakové, či zobrazovací.¹¹⁵ Se zprostředkováním informací se úzce pojí rovněž pojem interpretace, který tvoří základní otázku muzejní komunikace. V rámci prostředí muzejních a jiných podobných institucí souvisí interpretace se způsobem objasnění jednotlivých předmětů a jejich významu. Interpretace může být buď objektivní, na níž se podílejí odborní pracovníci, kurátoři či pedagogové, nebo interpretace subjektivní, jež zahrnuje tu rovinu, ke které dochází návštěvník sám pomocí vlastního uvažování a vnímání.¹¹⁶ Při tvorbě speciálních edukačních programů představuje nedílnou součást rovněž hodnocení či reflexe, která udává zpětný pohled na danou činnost. V muzejním či památkovém prostředí by se hodnocení mělo výrazně lišit od formálního hodnocení, užívané běžně ve školských zařízeních (např. známkové hodnocení). V takovýchto institucích je kladen důraz především na průběžné slovní hodnocení, podporu, motivaci a stručné shrnutí v závěru programu. Muzejní pedagogové by zároveň měli vždy provádět i sebereflexi, která napomáhá k uvědomění si důležitých aspektů programu, jako například úspěšnost výuky či přiměřenost volby forem a metod práce.¹¹⁷

Vzhledem k výše uvedeným informacím lze konstatovat, že muzejní a galerijní pedagogika představují dynamicky se rozvíjející oblast, která reaguje na proměňující se potřeby vzdělávání. Důraz je kladen na předávání odborných informací, ale především na

¹¹³ [Srov.] DOLÁK, Jan a kolektiv. *Základy muzejní pedagogiky*. Studijní texty, Brno, 2014, s. 24.

¹¹⁴ [Srov.] JAGOŠOVÁ, Lucie, JŮVA, Vladimír, MRÁZOVÁ, Lenka. *Muzejní pedagogika*. Metodologické a didaktické aspekty muzejní edukace. Brno: Paido, 2010, s. 206–207.

¹¹⁵ [Srov.] BENEŠ, Josef. *Kulturně výchovná činnost muzeí*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1981, s. 49–50.

¹¹⁶ [Srov.] JAGOŠOVÁ, Lucie, JŮVA, Vladimír, MRÁZOVÁ, Lenka. *Muzejní pedagogika*. Metodologické a didaktické aspekty muzejní edukace. Brno: Paido, 2010, s. 209–210.

¹¹⁷ [Srov.] Tamtéž, s. 232.

aktivní zapojení návštěvníků do programu, jeho vlastní interpretaci a prožitek. Důležitá je snaha o propojení poznatků, osobních zkušeností a emocionálního prožitku, která vede k efektivním principům muzejního vzdělávání. Dané přístupy otevírají možnosti pro uplatnění zásad zážitkového učení, které se může v mnohých oblastech překrývat s metodami muzejní a galerijní pedagogiky.

2.3 Principy zážitkové pedagogiky v kontextu muzejního vzdělávání

Zážitková pedagogika představuje v současném vzdělávání významný přístup, který zdůrazňuje roli přímé zkušenosti v procesu učení. Východiskem tohoto pojetí je přesvědčení, že poznání nevzniká pouze na základě pasivního přijímání informací, nýbrž i prostřednictvím aktivní činnosti, prožitku a následné reflexe. Tento princip je úzce spjat s teorií zkušenostního učení, jež formuloval David A. Kolb jako cyklický proces, který zahrnuje konkrétní zkušenost, její reflexi, zobecnění a aplikaci v nových situacích.¹¹⁸ V českém pedagogickém prostředí se problematikou zážitkového učení zabýval například Jan Průcha, který poukazoval na význam aktivního zapojení jedince a jeho osobní zkušenost jakožto klíčového faktoru efektivního vzdělávání.¹¹⁹

V Česku se koncept zážitkové pedagogiky vyvíjel samostatně, přičemž došlo ke vzniku originálního pojetí vycházejícího z výchovy v přírodě. Avizovaný prožitek a vlastní zkušenost jsou realizovány prostřednictvím dramaturgie, která zajišťuje strukturované situace.¹²⁰ Konceptu zážitkové pedagogiky předcházely projekty tábornických škol, programů Prázdninové školy Lipnice či kurzy v univerzitním prostředí. Postupně se tento koncept vyvinul v samostatnou pedagogickou disciplínu.¹²¹ Důležitou roli v rámci zážitkové pedagogiky hrají jednotlivé prostředky, které napomáhají k naplnění vytyčených cílů programu. Mezi ně lze zařadit aktivity pohybové, umělecké, společenské, technické, mediální, kognitivní či sociálně psychologické. Ke každému programu je vhodné zvolit odlišné prostředky v závislosti na jeho charakteru.¹²²

¹¹⁸ [Srov.] KOLB, David A. *Experiential Learning: Experience As The Source Of Learning And Development*. Cleveland: Case Western Reserve University, 1984, s. 20–38.

¹¹⁹ [Srov.] PRŮCHA, Jan. *Moderní pedagogika*. Praha: Portál, 2005, s. 90–91.

¹²⁰ [Srov.] HANUŠ, Radek, CHYTILOVÁ, Lenka. *Zážitkově pedagogické učení*. Havlíčkův Brod: Grada Publishing, 2009, s. 11–12.

¹²¹ [Srov.] HANUŠ, Radek, HAKOVÁ, Jana a kol. *Praktická učebnice zážitkové pedagogiky*. Praha: Nadace Pangea, 2021. s. 58.

¹²² [Srov.] HANUŠ, Radek, CHYTILOVÁ, Lenka. *Zážitkově pedagogické učení*. Havlíčkův Brod: Grada Publishing, 2009, s. 110–113.

Prvním předpokladem pro plánování kurzu je vlastní nosná myšlenka, která je dále rozvíjena. Tvorba programu spočívá ve stanovení záměru, tématu a cílů. Neméně důležité je rozhodnutí o cílové skupině příjemců.¹²³ Každý projekt zahrnuje několik fází příprav a realizace. Kromě výše uvedených aspektů je například nutné věnovat pozornost zajištění potřebného materiálu, vytvoření finančního rozpočtu, stanovení vhodného typu komunikace s účastníky či volbě realizačního týmu.¹²⁴ Na počátku samotné realizace programu hraje klíčovou roli motivace, jejímž cílem je aktivovat vnitřní energii jedince k dané činnosti.¹²⁵ Forma motivace může být různá. V rámci výtvarné výchovy se nejčastěji uplatňuje motivace verbální či kombinovaná. Verbální motivace zahrnuje vyprávění příběhu, diskuzi či práci s mluveným a psaným slovem.¹²⁶ Při kombinované motivaci se k verbálnímu projevu připojují další prvky, kterými jsou například obrazové materiály zahrnující videa, obrázky, fotky. Mezi další lze řadit hudební a zvukové prvky, mezi které patří různé skladby, nahrávky či jiné sluchové podněty. Kombinovaná motivace zahrnuje rovněž pohybově-dramatickou složku, která pracuje s dramatizací tématu, pantomimou, pohybem, rytmem nebo výrazem.¹²⁷ Po motivační fázi následuje zadání úkolu či aktivity, které by mělo být formulováno co nejjasněji a srozumitelně, aby se všichni účastníci dokázali v dané problematice rychle zorientovat. V zážitkové pedagogice bývá zadání úloh často založeno na vnitřním či vnějším dialogu, který napomáhá hlubšímu vtažení účastníků do děje.¹²⁸

Jak již bylo zmíněno v textu výše, významnou roli hraje také vhodně zvolený realizační tým a rozdělení rolí v rámci skupiny. Před samotným plánováním je důležité stanovit společné cíle programu a zvážit optimální počet členů, který se bude podílet na jeho realizaci. Nezbytné je rovněž stanovit vedoucího programu, který by měl disponovat organizačními schopnostmi, odpovědností a přirozenou autoritou.¹²⁹ Správnost výběru jednotlivých členů týmu se často projeví až během realizace samotné akce, kdy se tým často

¹²³ [Srov.] HANUŠ, Radek, HAKOVÁ, Jana a kol. *Praktická učebnice zážitkové pedagogiky*. Praha: Nadace Pangea, 2021. s. 90–91.

¹²⁴ [Srov.] HANUŠ, Radek, CHYTILOVÁ, Lenka. *Zážitkově pedagogické učení*. Havlíčkův Brod: Grada Publishing, 2009, s. 129–133.

¹²⁵ [Srov.] HANUŠ, Radek, HAKOVÁ, Jana a kol. *Praktická učebnice zážitkové pedagogiky*. Praha: Nadace Pangea, 2021. s. 183.

¹²⁶ [Srov.] ŘEPA, Karel. *Didaktické listy pro přípravu lekcí výtvarné výchovy*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, 2022, list č.10.

¹²⁷ [Srov.] Tamtéž, list č.10.

¹²⁸ [Srov.] SLAVÍK, Jan, WAWROSZ, Petr. *Umění zážitku, zážitek umění. Teorie a praxe artefaktiky, 2.díl*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2004, s. 187–194.

¹²⁹ [Srov.] HANUŠ, Radek, HAKOVÁ, Jana a kol. *Praktická učebnice zážitkové pedagogiky*. Praha: Nadace Pangea, 2021. s.176–288.

dostává do nepředvídatelných situací, které musí na místě řešit. Po skončení programu je úkolem týmu provést jeho zhodnocení, popsat a posoudit, do jaké míry se podařilo naplnit stanovené cíle, případně navrhnout možnosti zlepšení do budoucna.¹³⁰

Nedílnou součástí vzdělávacích i doprovodných programů tvoří reflexe, která pracuje se subjektivním i objektivním zkoumáním daného programu či jeho dílčích částí.¹³¹ Reflexi lze zařadit po jednotlivých aktivitách, po dni či po ukončení celého kurzu. V zážitkové pedagogice se lze setkat s různými technikami reflexe, které nabízejí mnoho možností, jak se závěrečným hodnocením pracovat. Mezi jednotlivé techniky se řadí metody grafické (např. použití grafů, tabulek, mentálních map, geometrických tvarů), výtvarné (např. vymodelování nejtěžšího okamžiku, malba emoční barevné osy či vytvoření komiksu zobrazujícího zásadní okamžik aktivity), prostorové (např. práce s neviditelnou osou v prostoru), předmětné (např. nafouknutí balonku do té míry, jak se účastníci cítili ve hře nápomocní, použití kanastových karet), tělesné (např. vytvoření živé sochy na základě toho, jak se účastníci po kurzu cítí či použití prstů na rukách v rámci zhodnocení úspěšnosti programu), verbální (např. diskuze, tvorba básně či dopisu vlastnímu já, použití nedokončených vět, které mají účastníci za úkol doplnit) a metody zvukové (např. hromadné vytvoření zvuku, který charakterizuje skupinu).¹³² Reflexi a seberefexi by měl provádět rovněž instruktor, přičemž by měl popsat její průběh, zhodnotit, co se vydařilo a co nikoliv. Zároveň by se měl zamyslet nad možnostmi inovace jednotlivých aktivit či her a uvést metodické poznámky, které mohou posloužit dalším realizacím programu.

Z výše uvedeného vyplývá, že zážitková pedagogika představuje efektivní přístup ke vzdělávání, který klade důraz na aktivní zapojení účastníků, jejich vlastní zkušenost a následnou reflexi. Díky těmto principům umožňuje hlubší porozumění zprostředkovanému obsahu. Uplatnění některých těchto přístupů je vhodné v různých prostředích, tudíž i v kulturních institucích, kde lze teoretické poznatky propojit s autenticitou místa. Tyto principy byly následně reflektovány při tvorbě a realizaci projektového dne, jenž je předmětem projektové části.

¹³⁰ [Srov.] HANUŠ, Radek, CHYTILOVÁ, Lenka. *Zážitkově pedagogické učení*. Havlíčkův Brod: Grada Publishing, 2009, s. 175.

¹³¹ [Srov.] JAGOŠOVÁ, Lucie, JŮVA, Vladimír, MRÁZOVÁ, Lenka. *Muzejní pedagogika*. Metodologické a didaktické aspekty muzejní edukace. Brno: Paido, 2010, s. 232.

¹³² [Srov.] HANUŠ, Radek, HAKOVÁ, Jana a kol. *Praktická učebnice zážitkové pedagogiky*. Praha: Nadace Pangea, 2021. s. 227-230.

II. Projektová část

3 Projektový den ve Zlaté Koruně

Tato kapitola je věnována projektové části diplomové práce. Jejím cílem je návrh, realizace a reflexe edukačního projektového dne zaměřeného na zážitkové poznávání kláštera ve Zlaté Koruně. Kapitola se soustředí na praktickou aplikaci teoretických východisek uvedených v předchozích částech práce a představuje konkrétní didaktické řešení práce s památkovým objektem v rámci školní výuky. Důraz je kladen především na propojení historického obsahu s prožitkovými a smyslově orientovanými aktivitami, které podporují aktivní zapojení žáků do vzdělávacího procesu.

V první podkapitole je popsán proces tvorby návrhu projektového dne, včetně stanovení hlavních vzdělávacích cílů, didaktických principů a metod práce. Pozornost je věnována také východiskům, z nichž autorka při tvorbě projektu vycházela, zejména osobní zkušenosti s prostředím kláštera a dlouhodobému zájmu o jeho historický a kulturní kontext. Následující podkapitola se zaměřuje na strukturu pracovních listů, které tvořily základní edukační nástroj projektového dne. Je zde podrobně popsána jejich struktura, návaznost na trasu prohlídky kláštera i charakter jednotlivých úkolů, včetně jejich didaktického zaměření a funkce v rámci programu.

Další část kapitoly je věnována samotné realizaci projektového dne. Je zde chronologicky zachycen průběh programu od přípravné fáze ve školním prostředí přes vlastní edukační aktivity v areálu kláštera po závěrečnou reflexi se žáky. Text se zaměřuje nejen na organizační stránku projektu, ale rovněž na konkrétní reakce žáků, jejich zapojení do jednotlivých aktivit a způsob práce s pracovními listy v autentickém prostředí kláštera. V závěru autorka reflektuje projektový den, přičemž jsou zde zhodnoceny přínosy i limity zvoleného pojetí a jsou zde naznačeny možnosti dalšího rozvoje a úprav do případných budoucích projektů.

3.1 Východiska a cíle projektového dne

Proces tvorby pracovních listů vycházel z potřeby vytvořit edukační materiál, který by žákům umožnil aktivní a smysluplné poznávání kláštera ve Zlaté Koruně a současně podpořil rozvoj jejich tvořivosti, vnímavosti a schopnosti samostatného uvažování.

Základním východiskem bylo přesvědčení, že návštěva památkového objektu nemá být pouze pasivní přijímáním výkladu průvodce, ale především osobní zkušeností, jež žáky vede k objevování, kladení otázek a hledání vlastních odpovědí.

Při navrhování obsahu pracovních listů bylo nejprve nutné stanovit hlavní cíle, kterých měl edukační materiál dosahovat. Mezi tyto cíle patřilo zejména zprostředkování historického a kulturního významu kláštera přiměřenou a pro žáky srozumitelnou formou, dále rozvoj smyslového vnímání a podpora prožitkového učení v autentickém prostředí. Důležitým záměrem bylo rovněž vytvořit takové úkoly, které budou respektovat různorodé schopnosti a zájmy žáků a umožní jejich zapojení jak na verbální, tak na výtvarné úrovni.

Východiskem pro tvorbu pracovních listů i celého projektu byla osobní zkušenost autorky s prostředím kláštera ve Zlaté Koruně. Dlouhodobé působení v roli průvodkyně umožnilo detailní poznání specifik objektu, návštěvnického provozu i způsobu, jak na výklad reagují různé věkové skupiny. Tato praktická zkušenost se stala důležitým zdrojem inspirace při tvorbě úkolů a volbě metod práce. Do koncepce pracovních listů se rovněž promítl autorčin zájem o historickou a kulturní problematiku kláštera.

Při koncipování jednotlivých úkolů byl kladen důraz na vyvážený poměr mezi uzavřenými a otevřenými typy otázek. Autorka v tomto ohledu upřednostnila spíše otevřené otázky, které měly žáky motivovat k vlastnímu vyjadřování, formulaci dojmů a k rozvoji fantazie. Uzavřené úkoly naopak poskytovaly oporu v podobě jasně definovaného řešení a umožňovaly ověřit porozumění konkrétním informacím. Důležitým kritériem byla také logická návaznost úkolů. Pracovní listy byly navrženy tak, aby na sebe jednotlivé aktivity i místnosti areálu plynule navazovaly a vytvářely souvislý průchod prostředím kláštera.

Další významnou roli v procesu tvorby hrála snaha o zapojení co nejširšího spektra smyslů. Inspirací se staly principy zážitkové pedagogiky, podle nichž je poznání nejhlubší tehdy, když je spojeno s osobní zkušeností. Z toho důvodu byly do pracovních listů zařazeny úkoly zaměřené na čichové, zrakové a sluchové vnímání či pohyb v prostoru. Cílem nebylo pouhé předání faktických informací, nýbrž zprostředkování atmosféry klášterního života.

Při tvorbě vzdělávacích materiálů bylo rovněž zohledněno, že pracovní listy budou moci využívat i jiní průvodci ve spolupráci s pedagogy. Texty i zadání proto musely být formulovány srozumitelně a jednoznačně. Důraz byl kladen na to, aby listy fungovaly jako flexibilní nástroj, který lze přizpůsobit věku žáků a časovým možnostem programu.

Výsledná podoba pracovních listů je výsledkem propojení poznatků z odborné literatury a osobní zkušenosti s prostředím kláštera. Proces jejich tvorby byl postupný, přičemž

jednotlivé úkoly byly průběžně upravovány s ohledem na jejich srozumitelnost a funkčnost. Hlavním cílem bylo vytvořit materiál, který žákům umožní vnímat prostředí kláštera nejen jako historickou památku, ale jako místo plné příběhů a podnětů k vlastnímu objevování. Při vytváření pracovních listů byla použita Canva – online nástroj pro grafický design.

3.2 Struktura a didaktické uspořádání pracovních listů

Pracovní listy (viz Příloha II.) jsou strukturovány tak, aby žáky systematicky provázely jednotlivými prostory kláštera ve Zlaté Koruně a současně podporovaly aktivní, smyslově orientované a prožitkové učení. Celkové uspořádání listů respektuje prostorovou logiku areálu kláštera i didaktickou návaznost jednotlivých aktivit, tedy od úvodního seznámení se s tématem přes jeho postupné prohlubování až k závěrečné reflexi.

Koncepce pracovních listů je zároveň úzce provázána s reálnou trasou po klášteře, kterou žáci během programu absolvují. Jednotlivé úkoly jsou řazeny v návaznosti na postupné procházení objektu tak, aby respektovaly přirozené prostorové členění areálu. Edukační program začíná v prostoru malého konventu, odkud se skupina přesouvá do velkého konventu, jehož součástí je zastavení v hovorně, fraterii a klášterní knihovně. V rámci budovy velkého konventu trasa vede dále skrze ohřívárnu do křížové chodby, odkud žáci pokračují do barokní lékárny a závěrem se vracejí křížovou chodbou do kostela. Při průchodu křížovou chodbou mají možnost žáci nahlédnout také do kapitulní síně. Ta je však do programu zahrnuta spíše jako vizuální a historický prvek, aniž by k ní byl v pracovních listech přiřazen samostatný úkol.

Úvodní část pracovních listů je zaměřena na navázání kontaktu s prostředím a zachycení prvotních dojmů žáků. Prostřednictvím krátkého narativního textu jsou žáci uvedeni do historického kontextu vzniku kláštera a jeho každodenního fungování. Text plní motivační funkci a zároveň obsahuje i faktické informace, ke kterým se žáci mohou v průběhu práce opakovaně vracet. Následující úkoly jsou orientovány na subjektivní vnímání místa, přičemž žáci zde mohou formulovat své první dojmy, popisovat atmosféru kláštera a rovněž mohou zaznamenávat smyslové podněty. Součástí úvodní strany pracovních listů je také prostor pro kladení vlastních otázek, čímž je podporována zvědavost a aktivní zapojení žáků do projektu.

Další část pracovních listů se soustředí na rozvoj představivosti prostřednictvím aktivity „role play“, přičemž jsou žáci vyzváni, aby se vžili do role konkrétních osob spojených

s klášterním životem a popisovali jejich každodenní činnosti. Tyto úkoly podporují porozumění historickému kontextu a umožňují propojení faktických informací s osobní zkušeností. Významnou roli zde hraje práce s obrazotvorností, vyjadřování vlastních představ přiměřených věku žáků.¹³³

Pracovní listy dále zahrnují úkoly, které jsou pevně spjaté s konkrétními prostory kláštera, jako jsou **hovorna, fraterie, knihovna, křížová chodba, refektář, lékárna či kostel**. V těchto částech pracovních listů jsou aktivity přizpůsobeny charakteru daného prostoru a jejich historické funkci. Jednotlivé místnosti na sebe logicky navazují.

V prostoru hovorny je zařazen úkol zaměřený na tichou komunikaci. Žáci mají za úkol vymyslet vlastní znaky pro vytvoření krátké věty beze slov. Aktivita odkazuje na pravidla mlčenlivosti cisterciáckých mnichů a zároveň rozvíjí neverbální vyjadřování a kreativní myšlení. Významnou složkou pracovních listů jsou rovněž úkoly podporující všímavost k architektonickým a výtvarným detailům. Žáci si během procházení klášterními prostory zapisují vše, co je zaujme, a třídí své postřehy do kategorií „staré“, „krásné“, „neznámé“, „tajemné“ nebo „neobvyklé“. Tím se učí systematickému pozorování a pojmenovávání estetických kvalit prostoru.

Na tuto činnost navazuje úkol, v němž si žáci vybírají jeden architektonický prvek a pokouší se jej překreslit. V prostoru fraterie dále pracují s vyobrazením světa, z něhož si volí jeden výjev, který výtvarně zpracují a doplní vlastním, autorsky pojatým příběhem. Tyto aktivity podporují poznávání památky a současně rozvíjejí výtvarnou a literární tvořivost.

V klášterní knihovně je zařazen úkol založený na luštění jednoduché šifry pomocí knih a číselného klíče. Žáci zde pracují s kombinací čísel, které označují stránku, řádek, slovo a písmeno, čímž rozvíjejí logické uvažování, schopnost práce s textem a orientaci v informacích. Aktivita zároveň podporuje vzájemnou spolupráci, neboť je realizována formou skupinové práce. Úkol současně symbolicky odkazuje na význam písemnictví a vzdělanosti v prostředí klášterů.

Specifické místo zaujímají úkoly zaměřené na smyslové vnímání. V prostoru lékárny žáci prostřednictvím čichu rozpoznávají jednotlivé byliny uložené v očíslovaných sáčkích. Aktivita připomíná tradiční způsoby klášterního léčení a umožňuje zapojení smyslů, které jsou ve školní výuce obvykle opomíjeny. V křížové chodbě je zařazena hromadná aktivita – procházení prostoru se zavázanýma očima a v úplném tichu. Následná reflexe,

¹³³ [Srov.] HANUŠ, Radek, HAKOVÁ, Jana a kol. *Praktická učebnice zážitkové pedagogiky*. Praha: Nadace Pangea, 2021, 143–146.

která je v pracovních listech rovněž zahrnuta, vede žáky k uvědomění si vlastních pocitů, obav i obtížnosti pohybu v tichu a tmě. Tím dochází k hlubšímu porozumění klášterního života. Smyslový prožitek zahrnuje i závěrečná aktivita, která pracuje s působivým prostorem klášterního kostela, přičemž žáci vnímají celkovou atmosféru prostoru a poslouchají nahrávku mnišského chorálu.

Na závěr pracovních listů je vymezen prostor pro shrnutí celého dne. Žáci zde zaznamenávají, co je nejvíce zaujalo nebo překvapilo, případně mohou své dojmy vyjádřit kresbou. Zároveň mají prostor pro doplnění vlastních dotazů. Tato otevřená forma závěru umožňuje pedagogovi nahlédnout do osobního prožitku žáků.

Celková struktura pracovních listů vytváří ucelený vzdělávací celek, který propojuje poznávání historického prostředí s prožitkovými a smyslovými aktivitami. Pracovní listy nejsou koncipovány jako pouhý doplněk výkladu, ale jako nástroj, který žákům umožňuje samostatné objevování, interpretaci a reflexi klášterního prostředí.

3.3 Charakteristika obsahu a typologie úloh pracovních listů

Tato část předkládá systematický přehled všech úkolů v pořadí, v jakém se v pracovních listech objevují, včetně jejich přesného znění. Pracovní listy obsahují celkem patnáct úkolů či otázek, z nichž většina má charakter otevřených zadání podporujících reflexi a tvořivost, zatímco menší část je koncipována jako úkoly s jednoznačným řešením. Z celkového počtu patnácti úkolů jsou pouze čtyři koncipované jako uzavřené s konkrétním řešením.

Pracovní listy jsou uvedeny motivačním textem: „Kdysi dávno přišli mniši do údolí, kde vznikl roku 1263 nový klášter. Nosili bílé hábity s černým škapulířem a vstávali ještě za tmy. Klášter byl místem modlitby, ticha, písma i léčitelství. Vítejte ve Zlaté Koruně.“ Na tento text navazuje první otázka na úvodní straně pracovních listů: *„Jak na tebe místo působí?“*. Jedná se o spíše uzavřený typ otázky, jelikož žáci zde mají na výběr z několika možností: „klidně – rušivě – zvláště – ospale – jinak“. Následuje otevřená otázka: *„Jak si představuješ klášterní život?“*. Otevřený charakter mají i další otázky. Jedna z nich je zaměřená na smyslové vnímání a atmosféru prostředí: *„Co cítíš? (vůně, atmosféra)“*. Další otázka zní: *„Napiš tři otázky, na které bys chtěl/a znát odpověď“*. Poslední úkol na úvodní straně pracovních listů je formulován: *„Objev dne – Na konci dne si sem napiš/nakresli, co tě nejvíce zaujalo/překvapilo“*. Úvodní blok uzavírá reflektivní zadání, které se vrací k osobnímu prožitku žáků.

Na následující straně pracovních listů se pracuje s principem „role play“. Žáci mají za úkol: *„Představ si, že se ocitl/a v klášteře ve 14. století. Vyber si roli.“* Žáci mají na výběr roli léčitele, mnicha či iluminátora (u každé z rolí je přímo pod názvem uvedeno stručné vysvětlení pojmu). K vybrané roli žáci dále doplňují věty: „Jmenuji se ...“, „Moje práce v klášteře je ...“, „Každé ráno začínám tím, že ...“ a „Nejraději trávím čas ...“. Jedná se o otevřený úkol rozvíjející představivost, empatii a schopnost vcítění se do historického kontextu. Na tento úkol navazuje pozorovací aktivita, v níž si žáci mají v průběhu trvání celého projektu zaznamenávat vše, co je během procházení areálem zaujme. Své postřehy třídí do kategorií „staré“, „krásné“, „neznámé“, „tajemné“, „neobvyklé“. Další úkol je výtvarně zaměřený a vyzývá žáky k překreslení vybraného architektonického prvku kláštera: *„Vyber si jeden architektonický prvek a pokus se ho překreslit“*.

Následující úkol na třetí straně pracovních listů je zasazený do prostoru hovorny a zaměřuje se na neverbální komunikaci. Žáci mají za úkol vymyslet vlastní znakovou řeč pro krátkou větu a následně ji popsat: *„Představ si, že chceš někomu něco sdělit beze slov. Vymysli vlastní znaky pro jednotlivá slova“*. Úkol má otevřený charakter a podporuje kreativní vyjadřování. Na podobném principu je založen i následující úkol na téže straně. Ten je však již zasazen do prostoru fraterie, přičemž se zaměřuje na kreativitu a představivost. Zároveň se jedná o další výtvarně zaměřený úkol, který je formulován následovně: *„Podívej se na mapu světa. Vyber si jeden výjev a překresli ho sem. Zkus k němu vymyslet vlastní příběh/popis“*. Čtvrtá strana pracovních listů zahrnuje úkoly realizované v prostorách knihovny a křížové chodby. V knihovně se objevuje úkol s uzavřeným řešením, založený na luštění šifry pomocí číselného klíče (stránka – řádek – slovo – písmeno). Tuto nápovědu mají žáci přímo vloženou k danému úkolu. Zde je nutné žáky rozdělit do čtyř skupin, přičemž každá skupina dostane jinou šifru k rozluštění. Výsledkem jsou čtyři různé odpovědi: „hábit“, „cela“, „mnich“ a „opat“. Tato aktivita rozvíjí logické myšlení a schopnost práce s textem.

Následuje úkol v křížové chodbě, který je pojatý jako hromadná prožitková činnost – procházení prostoru se zavázanýma očima a v naprostém tichu. Žáci jsou do úvodu dané aktivity uvedeni motivačním textem: *„Představ si, že se mniši museli po tmě v tichosti projít křížovou chodbou“*. Po jejím skončení žáci odpovídají na otevřené otázky *„Jak jste se cítili?“*, *„Bylo to příjemné nebo nepříjemné?“*, *„Co bylo nejtěžší?“*, které je vedou k reflexi z prožitku.

Pátá strana pracovních listů je věnována refektáři a barokní lékárně. V refektáři je zařazen aplikační úkol: *„Na základě toho, co ses dozvěděl/a o stravování mnichů, se pokus sestavit denní „menu“, které by bylo možné v klášteře podávat. Pamatuji, že mniši jedli pouze“*

dvakrát denně!". Další úkol je zasazen do prostoru lékárny, kde žáci prostřednictvím čichu rozpoznávají byliny uložené v očíslovaných sáčkích. V tomto případě se jedná o uzavřený typ úkolu. Zadání je opět opatřeno uvádějícím textem: „Dříve se v lékárnách léčilo hlavně bylinkami a kořením. Podívej se na jednotlivé pytlíčky. V každém je něco jiného. Dokážeš podle čichu poznat, o jaké bylinky se jedná? Každý pytlíček má číslo. Zapiš podle čísla své tipy“. Správné odpovědi jsou „máta“, „bazalka“, „levandule“ a „heřmánek“.

Poslední strana pracovních listů se zaměřuje taktéž na rozvoj smyslového vnímání. Zároveň se jedná o závěrečný úkol programu, který je spíše orientovaný především na prožitek a individuální vnímání. Úkol je realizován v klášterním kostele, přičemž žáci mají za úkol pouze nechat na sebe působit atmosféru prostoru v kombinaci s hudební ukázkou: *„Posad' se do lavice a zaposlouchej se do mnišského chorálu. Jak na tebe působí?“*.

Tato kapitola představila systematický přehled obsahu a struktury pracovních listů, včetně jednotlivých úkolů a jejich didaktického zaměření. Pracovní listy jsou koncipované tak, aby žáky aktivně provázely prostorem kláštera, podporovaly smyslové, prožitkové a tvořivé učení a umožňovaly propojení historických poznatků s osobní zkušeností. Následující kapitola se zaměřuje na samotnou realizaci projektového dne v klášteře a na praktické ověření navržené struktury a aktivit v edukační praxi.

3.4 Realizace projektového dne se žáky

Projektový den se uskutečnil v prostorách bývalého cisterciáckého kláštera ve Zlaté Koruně a byl zaměřen na zážitkové učení spojené s poznáváním historie, architektury a duchovního života. Akce se zúčastnilo dvacet žáků, kteří se aktivně zapojovali do různorodých aktivit koncipovaných tak, aby rozvíjely tvořivost, smyslové vnímání, spolupráci a heuristické myšlení¹³⁴.

Samotné realizaci projektového dne předcházela úvodní hodina přímo ve škole, kdy byli žáci stručně uvedeni do dané problematiky. Autorka práce v této fázi využila principy brainstormingu, obrazový materiál připravený v prezentaci, a zacílené otázky podporující aktivní zapojení žáků. V průběhu hodiny se žáci seznámili s prostředím klášterů, základními pojmy z dané oblasti a cisterciáckým řádem. Ke konci vyučovací hodiny bylo žákům

¹³⁴ Heuristika se zabývá hledáním nových poznatků a přístupů bez přesně stanovených logických pravidel. Ve velké míře se zde uplatňuje kreativita. [Srov.] DUFKOVÁ, Jana. Heuristika. Sociologická encyklopedie [online]. 2017–2020 [cit. 2025-10-11]. <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Heuristika>

promítnuto krátké video věnované přímo klášteru ve Zlaté Koruně. V samotném závěru lekce proběhlo celkové shrnutí a reflexe společné práce. Žáci byli po celou dobu velmi aktivní, snažili se zapojovat své dosavadní znalosti a zkušenosti a efektivně spolupracovali s autorkou práce.

Projektový den ve Zlaté Koruně proběhl 3. října 2025. Zúčastnilo se jej celkem dvacet žáků osmého ročníku Základní školy Máj II. Konkrétně se jednalo o osm dívek a dvanáct chlapců. Na žáky po celou dobu trvání akce dohlížel dvojčlenný pedagogický dozor, jehož součástí byla také autorka práce. Žáci společně s pedagogy dorazili do Zlaté Koruny vlakem před devátou hodinou ranní. Krátce poté se všichni shromáždili na nádvoří zlatokorunského kláštera, kde žáci dostali možnost krátké pauzy před vstupem do objektu. Mezitím si autorka práce prošla prostory kláštera a připravila potřebné pomůcky. Bylo potřeba rozmístit svitky a knihy v knihovně, připravit mnišské kápě a odnést sáčky s bylinami do lékárny (viz Příloha III., obr. 21).

Následně mohl začít samotný program, který autorka práce pro žáky připravila. Zahájení proběhlo v prostoru **malého refektáře** uvnitř **malého konventu**. Autorka práce žáky v klášteře nejdříve přivítala a seznámila je s náplní projektu. Dále je poučila o vhodném chování po celou dobu trvání akce a obeznámila je s pravidly objektu, mezi které patřil zákaz dotýkání se exponátů, opírání se o zdi interiérů a hlasitého vykřikování. Následně byl žákům vysvětlen koncept pracovních listů a způsob práce s nimi. Každý z žáků je obdržel před vstupem do kláštera. Po úvodním seznámením s jejich strukturou dostali žáci prostor pro případné dotazy. Poté, co se autorka ujistila, že žáci všemu porozuměli, dala pokyn k zahájení práce na prvních úkolech z pracovního listu. Jelikož malý refektář byl téměř jediným místem, kde se většina žáků mohla posadit, strávila zde skupina delší dobu, než bylo původně plánováno.

V malém refektáři měli žáci za úkol zapsat do pracovních listů své první dojmy z atmosféry kláštera a rovněž otázky, na které by chtěli dostat v průběhu akce odpovědi. Během této samostatné práce autorka obcházela jednotlivé žáky a ověřovala si, zda žáci vše pochopili. Po každém úkolu náhodně vyzvala několik žáků, aby se se spolužáky podělili o své postřehy a otázky.

Úvodní otázka v pracovního listu se zaměřovala na první dojem z kláštera. Více než polovina žáků označila možnost „klidně“. Tři žáci zaškrtnuli možnost „zvláštně“ dva zvolili „ospale“. Pouze jeden z žáků využil možnosti napsat vlastní příslovce a charakterizoval atmosféru místa slovem „tiše“. Další položka v pracovním listu se týkala představy o životě v klášteře. V této části pracovních listů byly odpovědi otevřené. Několik žáků shodně uvedlo

„nudně“ nebo „nuda“, opakovala se také slova „těžký“ nebo „těžce“. Zastoupen zde byl i názor, kdy žáci napsali „izolovaně“, „uvězněně“. Nechyběla ani příslovce typu „tajemně“ či „zvláště“. Lišil se i způsob formulace odpovědí. Zatímco většina žáků odpověděla pouze heslovitě, někteří zapsali svoji odpověď celou větou, například: „*Ráno brzy vstávali a pak se šli modlit. Pak pracovali a pak se zase modlili.*“ Čtyři žáci nechali pole prázdné a jeden odpověděl „nevím“.

Než se autorka práce se žáky přesunula do dalších místností kláštera, měli žáci za úkol vyplnit ještě položku, v níž měli vymyslet tři otázky, na které by chtěli během projektového dne získat odpovědi. Zde již byly odpovědi rozmanitější a odrážely individuální zájem každého z nich. Mezi dotazy se objevily například otázky: „*Jak se sprchovali?*“, „*Kde je ten trn?*“, „*Jaký je tady umělecký směr?*“, „*Líbil se jim tento režim?*“, „*Co jedli?*“, „*Kolik tu bylo mnichů?*“, „*Jak spali?*“, „*Proč tu byla lékárna?*“, či „*Jak často se museli modlit?*“. Pouze jeden žák nedokázal vymyslet žádnou otázku a nechal pole volné. Podle autorky práce se na většinu dotazů podařilo během dne nalézt odpovědi. Na některé otázky však nebylo možné s jistotou odpovědět. Týkalo se například dotazu na ztracené relikvie v podobě trnu. Před přesunem do dalších částí objektu autorka žákům stručně vysvětlila, k čemu sloužila místnost malého refektáře a jaká byla funkce budovy malého konventu.

Po úvodním seznámení s klášterním komplexem a pracovními listy, které trvalo přibližně patnáct minut, se autorka spolu se žáky přesunula do dalších klášterních prostor. Z budovy malého konventu skupinu zavedla do **velkého konventu**, kde se nejprve zastavili v místnosti, která ve středověku sloužila jako **hovorna**. V této části programu autorka pracovala s metodou řízeného rozhovoru. Nejprve žákům položila otázku, zda dokáží odhadnout původní funkci místnosti. Objevila se zde pestrá škála názorů. Někteří žáci se domnívali, že šlo o prostor určený k modlitbě, jiní ho spojovali se studiem a četbou. Autorka jim následně sdělila skutečný účel hovorny a vysvětlila její specifickou roli v rámci klášterního života. Na tuto část plynule navázalo téma cisterciácké znakové řeči, která představovala nedílnou součást komunity, jež byla vázána přísným pravidlem mlčení.

Po ujištění, že žáci chápou základní princip znakové řeči, přistoupila autorka k další aktivitě z pracovních listů. Nejprve žákům předvedla několik znaků používaných cisterciáky v každodenním životě, přičemž se snažila aktivně udržet jejich pozornost. Využívala k tomu především návodné otázky a situace blízké jejich zkušenostem. Například se žáků zeptala, jakým gestem by beze slov vyjádřili, že je něčeho málo. Nejčastěji se objevovalo gesto, při němž se k sobě přiblíží palec s ukazováčkem. Časté rovněž bylo naznačení malé velikosti pomocí obou dlaní. Po pár příkladech, které se žáci snažili vymyslet, ukázala autorka

správné řešení. Vysvětlila, že cisterciácký mnich by zvedl natažený ukazováček. Stejným způsobem se žáky probírala i dalších několik znaků. Žáci se dozvěděli například to, že „hodně“ se znázorňovalo zvednutým palcem, „pivo“ fouknutím do natažené dlaně a „víno“ položením ukazováčku na nos. Vyzkoušeli si i znak označující obyvatele vesnice, který spočívá ve dvou jemných úhozech pěstí pod bradu.

Po demonstrační části autorka žáky vyzvala, aby si nalistovali příslušnou stranu v pracovních listech. Zadání úkolu spočívalo ve vymyšlení jednoduché věty či slovního spojení. Měli si při tom představit, že se sami ocitli v roli mnichů, kteří musí v klášteře zachovávat ticho, avšak potřebují někomu sdělit základní informaci. Následně měli pro jednotlivá slova vytvořit vlastní neverbální znaky využívající gesta, mimiku nebo pohyby končetin. Během této činnosti bylo patrné, že žáky daný úkol zaujal. Projevovali značnou tvořivost a pracovali disciplinovaně. Mezi nejčastěji zvolenými sděleními se opakovaly věty typu „Mám hlad“ či „Je mi zima.“ U dvou žáků došlo k počátečnímu nepochopení zadání. Namísto gest vytvořili pouze vlastní symbolické kresby či písmo. Díky včasné reakci autorky byla nesprávná interpretace brzy napravena a žáci byli navedeni ke správnému způsobu řešení.

Tato aktivita podpořila nejen porozumění historickému kontextu života cisterciáckých mnichů, ale zároveň rozvíjela komunikační a tvořivé dovednosti žáků.

Dále následoval přesun do **fraterie**, tedy prostoru, který byl v minulosti určený k práci mnichů. V první místnosti autorka žáky vyzvala, aby se přemístili k veduté zachycující klášter přibližně ve 2. polovině 18. století. Prostřednictvím tohoto výtvarného díla krátce popsala jednotlivé části kláštera a upozornila na místa, která již skupina navštívila. Tím došlo k propojení osobní zkušenosti žáků s vizuálním pramenem.

Posléze byli žáci pověřeni plněním dalšího úkolu, který byl zaměřen na práci s mapou světa dochovanou jako součást několika obrazů pocházejících ze souboru zlatokorunské školy. Úkolem žáků bylo podrobně mapu prozkoumat, zvolit si jeden z vyobrazených motivů a ten následně výtvarně zpracovat do pracovních listů. Tato aktivita rozvíjela nejen výtvarné dovednosti a pozornost k detailu, nýbrž i představivost a schopnost interpretace vizuálních podnětů. Aby byl daný úkol kognitivně podnětější, měli žáci ke zvolenému obrázku vymyslet i krátký popis či příběh. Aktivita byla koncipována tak, aby propojovala tvořivou a poznávací složku učení. Žáci si zároveň mohli uvědomit, jaké učební pomůcky se v minulosti používaly a jak se dříve ve škole pracovalo s obrazovým materiálem. Úkol tak přispěl i k pochopení proměn školní výuky v čase.

Aktivita naznačila, že každý z účastníků má jedinečný způsob myšlení, vnímání a interpretace. Ukázalo se, že žáci k úkolu přistupovali velmi individuálně a tvořivě. Z celkového počtu dvaceti žáků si pouze dva zvolili shodný motiv. Zajímavé byly rovněž i textové popisy, které si žáci sami vymysleli. V některých případech se dokonce shodovaly se skutečnými významy vyobrazených výjevů.

Následně se autorka s žáky přesunula do přilehlé klášterní **knihovny**, kde je čekal další úkol. Šlo o jednu z mála aktivit založených na skupinové spolupráci, jejímž cílem bylo rozvíjet týmovou komunikaci a společné řešení problémů. Žáci byli nejprve vyzváni, aby se rozdělili do čtyř skupin po pěti členech. Autorka již před zahájením programu strategicky rozmístila v různých částech knihovny čtyři knihy, do nichž vložila svitky se šiframi. Úkolem každé skupiny bylo najít jednu z těchto knih a pomocí šifry vyluštit skryté slovo. K dispozici měli žáci nápovědu uvedenou v pracovních listech. Šifra byla koncipována jako čtyřúrovňový kód, v němž jednotlivé číselné kombinace označovaly postupně číslo stránky, číslo řádku, pořadí slova a pořadí písmene v daném slově. Po rozluštění všech kombinací měli žáci sestavit výsledné slovo. Aby se předešlo opisování mezi skupinami, dostal každý tým jinou šifru.

Autorka zvolila záměrně tematicky propojená slova vztahující se k životu v klášteře – „cela“, „mnich“, „hábit“, „opat“. Jistým didaktickým úskalím dané aktivity byla potřeba zajistit, aby se na úkolu aktivně podíleli všichni členové skupiny, nikoli pouze dva či tři neaktivnější žáci. Po dokončení práce autorka zkontrolovala správnost řešení a následně žákům stručně představila klášterní latríny umístěné na konci knihovni chodby, včetně vysvětlení jejich funkce a technického řešení ve zlatokorunském klášteře.

Poté se skupina přesunula do **ohřívárny**, jediné kdysi vytápěné místnosti v klášteře (kromě kuchyně). Autorka zde neplánovala rozsáhlejší výklad, neboť hlavním cílem byla opět aktivizace žákovské představivosti. Žákům položila otázku, k jakému účelu podle nich místnost dříve sloužila. Podobně jako v předchozích částech kláštera se často objevovaly domněnky, že se jednalo o modlitebnu. Po krátké diskuzi autorka uvedla správné vysvětlení a následně žáky zavedla do **křížové chodby**. Zde stručně objasnila původ názvu křížová chodba a upozornila na její mimořádně bohatou malířskou a sochařskou výzdobu, která je ve srovnání s ostatními cisterciáckými kláštery poměrně výjimečná. Současně představila záměry posledního opata Bohumíra Bylanského, za jehož působení byla tato výzdoba realizována. Žáci v této části programu měli možnost samostatně procházet chodbou a zakreslit do pracovních listů prvky nebo motivy, které je zaujaly. Nejčastěji volili stylizované ornamenty a další přírodní motivy typické pro pozdní baroko.

Posléze se žáci přesunuli do **refektáře**. Zde se dozvěděli základní informace o stravování mnichů v klášteře. Autorka jim vysvětlila, že cisterciáckí mniši jedli zpravidla dvakrát denně, v zimních měsících pouze jednou, a že jejich jídelníček byl velmi střídmý. Maso bylo zakázáno, výjimku tvořily pouze ryby. Následoval tvůrčí úkol, v němž měli žáci sestavit mnišský jídelníček na jeden den. Většina žáků si zvolila letní období, které umožňovalo zařadit dvě jídla denně. Odpovědi byly poměrně rozmanité, často se objevovala zelenina, obiloviny, chléb, luštěniny či ryby. Někteří žáci doplnili i nápoje, nejčastěji víno či pivo, které mniši skutečně v omezené míře konzumovali. Aktivita tak podpořila nejen porozumění každodennímu životu v klášteře, ale zároveň rozvíjela kreativitu a schopnost pracovat s dostupnými informacemi.

Následoval přesun do **barokní lékárny**. Vzhledem k postupně se krátícímu času se autorka rozhodla věnovat tématu klášterního lékárnictví jen velmi okrajově. Přesto žákům objasnila základní principy fungování lékáren v klášterních komplexech, kde léčitelsví často vycházelo ze znalostí bylin. Následovala další aktivita, která byla zaměřena na smyslové vnímání, konkrétně na čichovou identifikaci bylin. Autorka si předem připravila čtyři plátěné sáčky obsahující jednoduché a snadno identifikovatelné bylinky a koření. Zastoupena zde byla máta, bazalka, levandule a heřmánek. Každý sáček měl své číslo a žáci měli za úkol podle vůně odhadnout jeho obsah. Největším didaktickým úskalím byl omezený počet sáčků, což způsobilo, že aktivita trvala delší dobu, než se všichni žáci vystřídali. Ti, kteří již měli zapsané v pracovních listech své tipy, předkládali autorce své řešení ke kontrole. Téměř všichni žáci bez obtíží rozeznali heřmánek, levanduli i mátu. Nejobtížněji identifikovatelná byla bazalka, kterou správně určily pouze dvě žákyně.

Další část programu se odehrávala opět v **křížové chodbě**, kde čekal žáky autentický zážitek –klášterního ticho při omezeném osvětlení. Všichni žáci dostali mnišské pláště s kapucemi a poté byli seznámeni s průběhem aktivity. Úkolem bylo projít celou křížovou chodbu kolem dokola se zavázanýma očima a v naprostém tichu (viz Příloha III., obr. 22). Aby byla tato aktivita bezpečná, rozdělila autorka žáky na tři skupiny. Žáci se ve skupinách chytli za ruce a vytvořili tak řetěz. V čele každé skupiny šel jeden z pedagogů, který ji vedl. Přestože byla aktivita koncipována jako hlubší prožitek klášterního prostředí, její průběh se zcela nenaplnil. Někteří žáci nedokázali dodržet požadavek mlčení, což narušovalo atmosféru a snižovalo intenzitu zážitku ostatním. Pozitivem však bylo, že během činnosti nedošlo k žádnému poranění či nebezpečné situaci. Po průchodu chodbou si žáci sundali šátky, přičemž pláště si mohli ponechat na závěrečnou část programu. Autorka je následně požádala, aby do pracovních listů zapsali své bezprostřední dojmy z aktivity. Někteří

popsali prožitek jako příjemný a jedinečný, zatímco jiní uvedli, že se cítili nejistě či nepříjemně a že by si život mnicha nedokázali představit.

Závěrečná část programu proběhla v klášterním **koste**le, který poskytl vhodné prostředí pro završení celého projektu. Autorka žáky vyzvala, aby se posadili do kostelních lavic a nechali na sebe působit atmosféru chrámového prostoru. Úvodem jim sdělila klíčové informace týkající se duchovního života mnichů a zároveň názorně demonstrovala architektonické rozvržení kostela včetně jeho hlavních funkcí. Upozornila je i na bohatou výzdobu presbytáře. Následující aktivita byla opět zaměřená na smyslové vnímání, tentokrát na percepci zvuku. Autorka žákům v kostele pustila ukázkou mnišského chorálu a požádala je, aby zavřeli oči a soustředili se pouze na a poslech a celkovou atmosféru prostoru. Překvapivým, avšak pozitivním momentem bylo, že žáci zde po celou dobu zachovávali ticho a chovali se velmi ukázněně, což umožnilo nerušené soustředění se na hudbu i působení chrámového prostoru. Bylo zřejmé, že tato závěrečná aktivita na žáky silně zapůsobila. Po hudební ukázce měli žáci zapsat do pracovních listů své dojmy z chorálu a celkové atmosféry kostela. Rovněž dostali možnost vrátit se k úkolům, které v průběhu programu nestihli doplnit.

Poté následovala závěrečná reflexe. Autorka se žáky rozebrala jejich pocity a prožitky z průběhu celého programu akce. Zároveň odpověděla na všechny dotazy, které jí žáci položili. V samotném závěru proběhlo společné fotografování žáků na nádvoří kláštera. Poté byla akce ukončena a skupina se odebrala na zlatokorunské nádraží k odjezdu směrem do Českých Budějovic.

3.5 Navazující výtvarná reflexe projektového dne

Na realizovaný projektový den navazovala hodina výtvarné výchovy, která proběhla již ve škole s časovým odstupem dvou dnů od návštěvy kláštera ve Zlaté Koruně. Jejím hlavním cílem bylo poskytnout žákům prostor pro zpětné zpracování prožitků, dojmů a nově nabytých poznatků prostřednictvím výtvarného vyjádření. Tato aktivita zároveň plnila funkci reflexe celého projektového dne a umožnila žákům uchopit získanou zkušenost na osobní a subjektivní rovině.

Výtvarná činnost zde byla zvolena jako vhodný prostředek k vyjádření vnitřních stavů, emocí a individuálních interpretací, které nelze vždy adekvátně zachytit verbální formou.

Žákům bylo zadáno téma zaměřené na abstraktní vyjádření vlastních pocitů spojených s prostředím kláštera. Důraz byl kladen na práci s barvou, linií, strukturou a vzorem, nikoli na realistické zobrazování konkrétních architektonických či jiných prvků. Tento přístup umožnil žákům svobodně pracovat s vlastní imaginací a podpořil rozvoj jejich výtvarného myšlení.

Hodina byla realizována v rámci jedné vyučovací jednotky. V úvodní fázi byli žáci motivováni krátkým připomenutím průběhu projektového dne a vyzváni k zamyšlení nad tím, jaké pocity v nich prostředí kláštera vyvolalo. Následně bylo zadáno výtvarné téma, přičemž žákům byla ponechána značná míra autonomie při volbě barevnosti i kompozičního řešení. Autorka práce v průběhu činnosti vystupovala především jako facilitátorka, která podporovala individuální tvůrčí proces jednotlivých žáků.

Výsledná výtvarná díla se vyznačovala značnou rozmanitostí, která odrážela individuální prožívání jednotlivých účastníků (viz Příloha III., obr. 23–30). Objevovaly se jak kompozice působící klidně a harmonicky, využívající tlumené barvy, tak práce dynamického charakteru s výraznými kontrasty.

Zařazení výtvarné reflexe se ukázalo jako významný prvek celého edukačního procesu. Aktivita napomohla nejen k upevnění získaných poznatků, ale především k jejich hlubšímu pochopení prostřednictvím osobního prožitku a jeho výtvarného ztvárnění. Zároveň přispěla k rozvoji schopnosti sebereflexe a uvědomění si vlastních emocí a postojů. Lze tedy konstatovat, že propojení projektového dne s následnou výtvarnou činností představuje efektivní způsob, jak podpořit komplexní učení založené na zkušenosti.

3.6 Celková reflexe projektového dne

Realizovaný projektový den lze celkově hodnotit jako úspěšný a přínosný, a to jak z hlediska organizace, tak z hlediska naplnění vzdělávacích a výchovných cílů. Autorka se snažila vytvořit takovou skladbu aktivit, která žákům umožnila poznat prostředí a architekturu kláštera nejen prostřednictvím sdělených informací, nýbrž i skrze osobní zkušenosti a smyslové vnímání. Tento přístup přispěl k tomu, že se žáci dokázali více vcítit do daného prostředí a projevovali zájem o připravený program a aktivitu.

Za velice zdařilé lze považovat zapojení prvků zážitkové pedagogiky, zejména při aktivitě v klášterním kostele, kde žáci poslouchali ukázkou mnišského chorálu. Přestože se jednalo o poměrně hlučný kolektiv, ukázalo se, že i přesto dokáží vnímat duchovní atmosféru

prostoru a pracovat s vlastní introspekci. Tato aktivita potvrdila, že propojení poznávacích a prožitkových složek učení může vést k hlubšímu porozumění k historickým a kulturním památkám.

Pozitivně lze rovněž hodnotit také časovou organizaci programu, který proběhl dle stanoveného harmonogramu a bez závažnějších komplikací. Žáci měli v průběhu celé akce možnost klást otázky či se vracet k jednotlivým úkolům v pracovních listech. Závěrečná reflexe se žáky potvrdila, že byl pro ně projektový den zajímavý a že díky němu získali nové zkušenosti, které by běžná výuka ve škole neposkytla.

Současně se však ukázalo, že několik oblastí by bylo vhodné do budoucna zlepšit. Největší výzvou byla práce s pozorností u živější části kolektivu. U některých aktivit by mohlo pomoci zařazení nějakých pohybových či dynamických aktivit, které by přispěly ke zlepšení kázně a udržení pozornosti. Rovněž by byla vhodná důkladnější diferenciací jednotlivých úkolů v pracovních listech, například jednodušší varianty pro žáky s pomalejším pracovním tempem a rozšiřující úkoly pro rychleji pracující žáky. Do budoucna by bylo možné do programu zařadit více pátracích úkolů, například formou hledání indicií přímo v areálu kláštera.

Celkově lze shrnout, že projektový den naplnil očekávání. Prokázalo se, že program lze využít pro žáky druhého stupně základní školy. Žáci si odnesli nově nabyté historické a kulturní poznatky a rovněž i zážitek spojený s autentickým prostředím kláštera. Tento druh vzdělávání může tradiční výuka těžko nahradit, tudíž projektem se potvrdil smysl podobně koncipovaných vzdělávacích programů.

Závěr

Cílem této diplomové práce bylo propojit teoretická východiska z oblasti dějin umění a pedagogiky s praktickým návrhem vzdělávacích aktivit realizovaných v prostorách bývalého cisterciáckého kláštera ve Zlaté Koruně. Práce se zabývala charakteristikou vybraných aspektů klášterního prostředí a zároveň jejich didaktickým uchopením v kontextu muzejní, galerijní a zážitkové pedagogiky. Na základě těchto východisek byl navržen projektový den, jehož cílem bylo aktivní zapojení žáků do procesu poznávání kulturně-historického dědictví.

Teoretická část práce se věnovala samotnému klášteru ve Zlaté Koruně a širším pedagogickým souvislostem. V rámci charakteristiky kláštera byl popsán jeho historický vývoj, architektonické uspořádání, malířská a sochařská výzdoba i každodenní život řeholní komunity. Tyto poznatky vycházely částečně z autorčiny předchozí bakalářské práce a byly dále rozšířeny a zasazeny do nového kontextu. Následně byla pozornost zaměřena na vymezení pojmů muzejní a galerijní pedagogiky, včetně jejich edukačních funkcí a metod práce s veřejným publikem. V závěru teoretické části byla tato problematika propojena se zážitkovou pedagogikou, která zdůrazňuje význam vlastního prožitku a aktivního zapojení účastníků.

Projektová část práce byla zaměřena na návrh projektového dne, který se uskutečnil přímo v prostoru kláštera. Součástí návrhu byly konkrétní aktivity a pracovní listy, které reflektovaly jednotlivá místa v areálu kláštera a vedly žáky k aktivnímu poznávání historických, architektonických a uměleckých souvislostí. Při tvorbě těchto aktivit byly uplatněny principy muzejní didaktiky i zážitkového učení, přičemž důraz byl kladen na propojení teoretických poznatků s vlastním prožitkem. Navržené úkoly směřovaly k rozvoji pozorovacích schopností, interpretace a spolupráce mezi žáky.

Na základě zpracování teoretické i projektové části lze konstatovat, že prostředí kulturní památky, jakou představuje klášter ve Zlaté Koruně, nabízí široké množství možností pro realizaci vzdělávacích aktivit. Vhodně zvolené metody a formy práce mohou přispět k hlubšímu porozumění objektu a zároveň podpořit aktivní zapojení účastníků. Stanovené cíle práce byly naplněny, neboť se podařilo vytvořit a následně úspěšně realizovat návrh vzdělávacího programu. Tato zkušenost potvrdila funkčnost navržených aktivit a jejich přínos pro edukační praxi.

Získané poznatky mohou sloužit jako východisko pro další rozpracování dané problematiky, například v podobě úprav a rozšíření jednotlivých aktivit nebo jejich aplikace v jiných kulturně-historických objektech. Zároveň práce poukazuje na význam mezioborového propojení výtvarné výchovy a pedagogiky, které se v současném vzdělávání ukazuje jako velmi přínosné.

Seznam použitých zdrojů

Tištěné zdroje

1. BALEKA, Jan. *Výtvarné umění*. Výkladový slovník (malířství, sochařství, grafika). Praha: Academia, 1997. ISBN 80-200-0609-5.
2. BANAŠ, Ján, GERÓ, Štefan, JUSKO, Anton, ŠEFRANKOVÁ, Elena. *Didaktika výtvarnej výchovy*. Bratislava: Slovensko pedagogické nakladateľstvo, 1989. ISBN 80-08-00013-9.
3. BARAKAT, Robert A. *On Ambiguity in the Cistercian Sign Language*. Sign Language Studies, č. 8. 1975. ISSN neuvedeno.
4. BELL, Julian. *Zrcadlo světa*. Nové dějiny umění. Praha: Argo, 2010. ISBN 978-80-257-0280-2.
5. BELŠÍKOVÁ, Šárka, GAŽI, Martin, HANSOVÁ, Jarmila. *Opat Bylanský a obrazy zlatokorunské školy*. Osvícenství zdola v okrsku světa. České Budějovice: Tomáš Halama, 2012. ISBN 978-80-85033-51-9.
6. BENEŠ, Josef. *Kulturně výchovná činnost muzeí*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1981. ISBN neuvedeno.
7. BLAŽKOVÁ, Eva. *Sochařská a malířská výzdoba cisterciáckých klášterů se zaměřením na klášter ve Zlaté Koruně*. České Budějovice, 2023. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Pedagogická fakulta. Katedra výtvarné výchovy. Vedoucí práce: Mgr. Zuzana Duchková, Ph.D.
8. BOARDMAN, John. *Řecké umění*. Praha: Odeon, 1975. ISBN neuvedeno.
9. BRANIŠ, Josef. *Svatá Koruna, bývalý klášter cistercienský*. Praha: Společnost přátel starožitností českých, 1907. ISBN neuvedeno.
10. BROŽEK, Jaroslav, UŽDIL, Jaromír. *Výtvarná výchova*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1962. ISBN neuvedeno.

11. ČERMÁK, Rudolf. *Historie vyučování kreslení na národních školách: Díl 1*. Praha: Česká grafická Unie, 1939. ISBN neuvedeno.
12. DOLÁK, Jan a kolektiv. *Základy muzejní pedagogiky*. Studijní texty, Brno, 2014. ISBN 978-80-7028-441-4.
13. GAŽI, Martin. *Klášter Zlatá Koruna*. Dějiny, památky, lidé. České Budějovice: Národní památkový ústav, 2007. ISBN 978-80-85033-09-0.
14. GOMBRICH, Ernst Hans. *Příběh umění*. Praha: Argo, 2001. ISBN 80-204-0685-9.
15. GOMBRICH, Ernst Hans. *Umění a iluze*. Studie o psychologii obrazového znázorňování. Praha: Argo, 2019. ISBN 01-525-85.
16. HANSOVÁ, Jarmila, HAVLOVÁ, Mája. *Bývalý cisterciácký klášter Zlatá Koruna*. Průvodcovský text. Upravená verze. 2024. ISBN neuvedeno.
17. HANUŠ, Radek, HAKOVÁ, Jana a kol. *Praktická učebnice zážitkové pedagogiky*. Praha: Nadace Pangea, 2021. ISBN 978-80-270-9208-6.
18. HANUŠ, Radek, CHYTILOVÁ, Lenka. *Zážitkově pedagogické učení*. Havlíčkův Brod: Grada Publishing, 2009. ISBN 978-80-247-2816-2.
19. HAVLÍK, Petr (ed.). *Slovník veřejného práva československého*. V. svazek. Praha: Eurolex Bohemia, 2000. ISBN 80-902752-4-9.
20. HEROUT, Jaroslav. *Jak poznávat kulturní památky*. Praha: Mladá fronta, 1986. ISBN neuvedeno.
21. HORÁČEK, Radek. *Galerijní animace a zprostředkování umění*. Brno: Akademické nakladatelství Cerm, 1998. ISBN 80-7204-084-7.
22. HOUŠKOVÁ, Daniela. *Řád cisterciáků v českých zemích ve středověku*. Praha: Unicornis, 1994. ISBN 80-901587-1-4.
23. HUYGHE, René. *Encyklopedie umění pravěku a starověku*. Praha: Odeon, 1967. ISBN 01-501-67.

24. CHARVÁTOVÁ, Kateřina. *Dějiny cisterckého řádu v Čechách 1142–1420*. 2. svazek. Kláštery založené ve 13. a 14. století. Praha: Karolinum, 2002. ISBN 80-246-0385-3.
25. CHARVÁTOVÁ, Kateřina. *Dějiny cisterckého řádu v Čechách 1142–1420*. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-617-1.
26. JAGOŠOVÁ, Lucie, JŮVA, Vladimír, MRÁZOVÁ, Lenka. *Muzejní pedagogika*. Metodologické a didaktické aspekty muzejní edukace. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-207-9.
27. JIRÁNEK, Jaroslav (ed.). *Hudební rozhledy*, roč. 11. Praha: Panorama, 1957. ISSN 0018-6996.
28. JŮVA, Vladimír. *Vývoj německé muzeopedagogiky*. Brno: Paido, 1994. ISBN 80-901737-2-1.
29. KADLEC, Jaroslav. *Dějiny kláštera Svaté Koruny*. České Budějovice: Knihkupectví ČAT, 1949. ISBN neuvedeno.
30. KOLB, David A. *Experiential Learning: Experience As The Source Of Learning And Development*. Cleveland: Case Western Reserve University, 1984. ISBN 0132952610.
31. Kolektiv autorů. *Cisterciácké stavební umění*. 800 let kláštera Osek, jubilejní sborník. Osek: Milan Holenda, 1996. ISBN 80-85204-30-4.
32. KUBÍČEK, S.J. *Výroční zpráva knížecího arcibiskupského gymnasia s právem veřejnosti v Praze-Dejvicích za školní rok*. Praha-Dejvice: Knížecí arcibiskupské gymnasium s právem veřejnosti, 1914-1941, roč. 1914. ISSN neuvedeno.
33. KUTHAN, Jiří. *Počátky a rozmach gotické architektury v Čechách*. K problematice cisterciácké stavební tvorby. Praha: Academia, 1983. ISBN 21-125-83.
34. LÍBAL, Dobroslav. *Klášter Zlatá Koruna*. Praha: Václav Poláček, 1948. ISBN neuvedeno.

35. LOMIČKOVÁ, Radka. *Sedlec. Historie, architektura a umělecká tvorba sedleckého kláštera*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2009. ISBN 9788087258224.
36. MAYER, Johannes Friedrich. *Bylinky z klášterní lékárny*. Praha: Knižní klub, 2004. ISBN 978-80-242-2810-5.
37. PIJOAN, José. *Dějiny umění I*. Praha: Odeon, 1982. ISBN 01-520-77.
38. PLUMB, John Harold. *Renesance*. Praha: Odeon, 1969. ISBN neuvedeno.
39. PRŮCHA, Jan. *Moderní pedagogika*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-047-X.
40. ROESELOVÁ, Věra. *Didaktika výtvarné výchovy*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2003. ISBN 80-7290-121-4.
41. ŘEPA, Karel. *Didaktické listy pro přípravu lekcí výtvarné výchovy*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, 2022. ISBN 978-80-7394-944-0.
42. SLAVÍK, Jan, WAWROSZ, Petr. *Umění zážitku, zážitek umění. Teorie a praxe artefaktiky, 2.díl*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2004. ISBN 80-7290-130-3.
43. ŠEFCŮ, Ondřej. *Lexikon architektonických prvků a stavebního řemesla*. Praha: Grada Publishing, 2013. ISBN 978-80-247-3120-9.
44. VLNAS, Vít. *Sláva barokní Čechie*. Praha: Paseka, 2001. ISBN 80-7035-258-2.

Elektronické zdroje

1. Heuristika. Sociologická encyklopedie [online]. 2017–2020 [cit. 2025-10-11]. Dostupné z <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Heuristika>.
2. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání [online]. Praha: MŠMT, 2008 [cit. 2024-11-20]. Dostupné z <https://msmt.gov.cz/file/41216/>.
3. Zlatokorunská madona. Zlatá Koruna, Národní památkový ústav [online]. [cit. 2026-01-03] Dostupné z https://www.npu.cz/ups/ceske-budejovice/tiskove-zpravy/2016/09_tz_npu_navrat_madony_do_zk_2016-04-13_final.pdf.

Seznam příloh

Příloha I. Obrazový materiál k teoretické části	58
Příloha II. Obrazový materiál k projektové části – pracovní listy	69
Příloha III. Obrazový materiál k projektové části – průběh projektového dne	75

Příloha I. Obrazový materiál k teoretické části

Obr. 1: Klášter Zlatá Koruna

Obr. 2: Kaple Andělů Strážných, klášter Zlatá Koruna

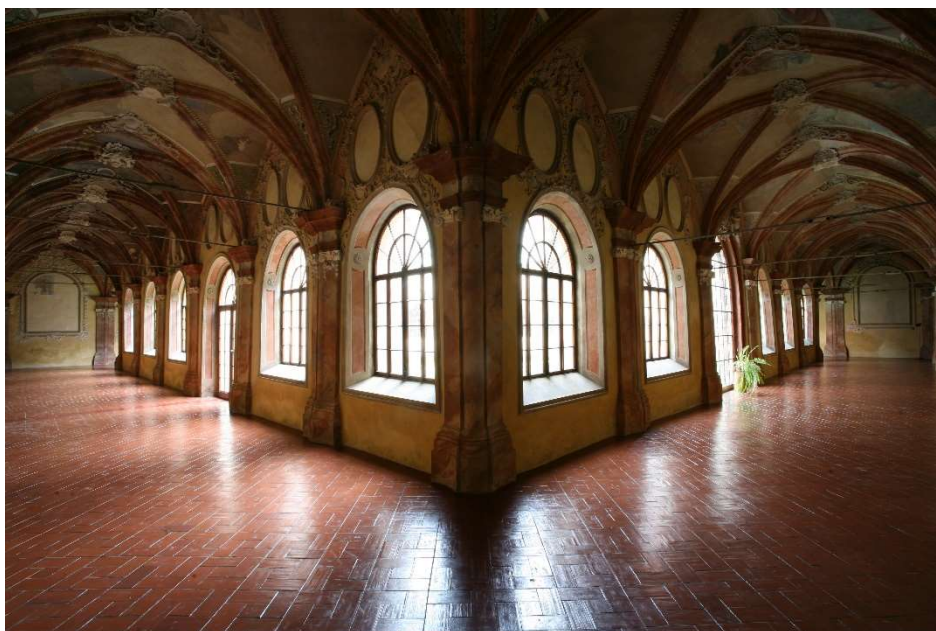
Obr. 3: Kostel Nanebevzetí Panny Marie, klášter Zlatá Koruna

Obr. 4: Kapitulní síň, klášter Zlatá Koruna

Obr. 5: Vstupní portál do kapitulní síně, klášter Zlatá Koruna

Obr. 6: Ambit, klášter Zlatá Koruna

Obr. 7: Refektář, klášter Zlatá Koruna

Obr. 8: Knihovna, klášter Zlatá Koruna

Obr. 9: Budova malého konventu, klášter Zlatá Koruna

Obr. 10: Budova opatství, klášter Zlatá Koruna

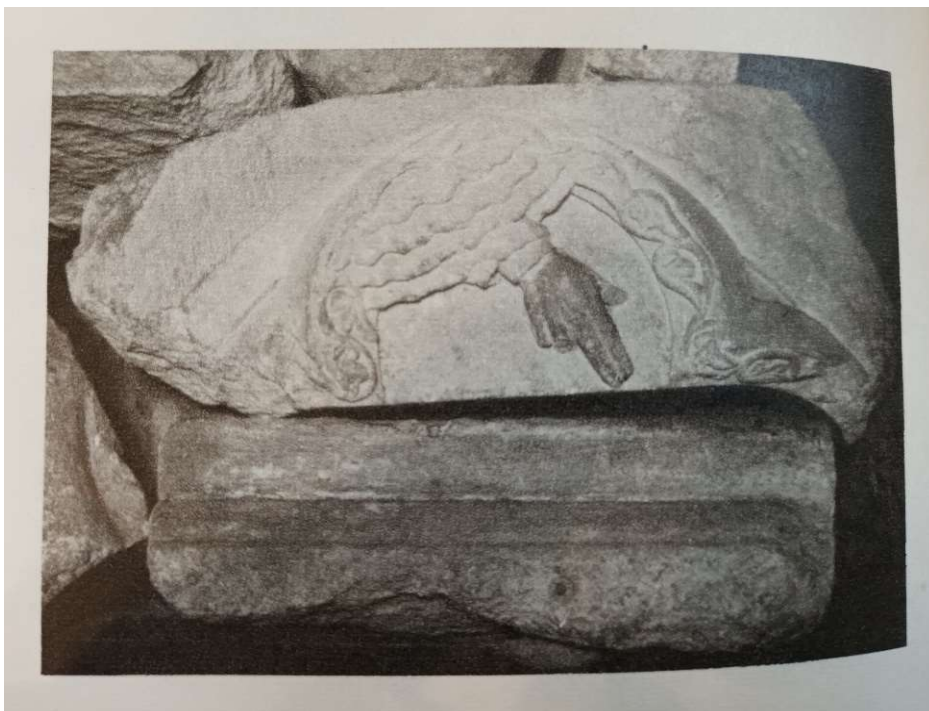
Obr. 11: Presbytář kostela, klášter Zlatá Koruna

Obr. 12: Stropní malba – Spravedlnost, kapitulní síň, klášter Zlatá Koruna

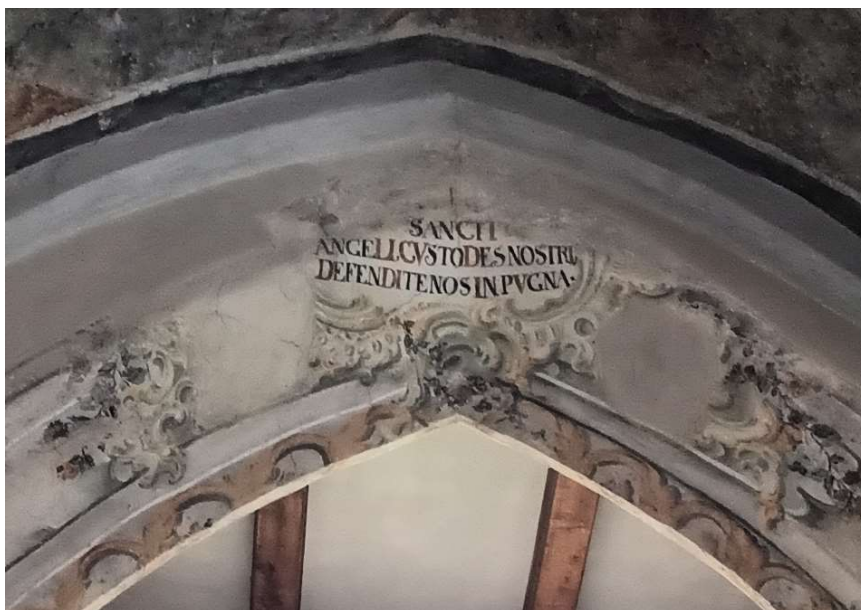
Obr. 13: Znak Bohumíra Bylanského, kapitulní síň, klášter Zlatá Koruna

Obr. 14: Fragment portálu, kaple Andělů Strážných

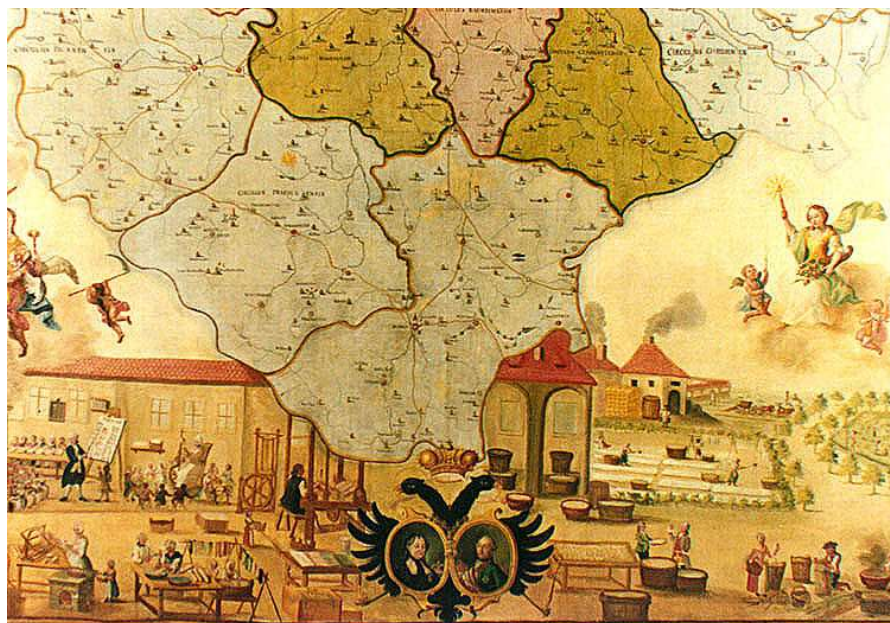
Obr. 15: Vstupní tympanon, kaple Andělů Strážných

Obr. 16: Chronogram, kaple Andělů Strážných

Obr. 17: Zlatokorunská madona

Obr. 18: Obraz pro výuku ve zlatokorunské škole

Obr. 19: Obraz pro výuku ve zlatokorunské škole

Obr. 20: Mapa světa ze souboru obrazů zlatokorunské školy

Příloha II. Obrazový materiál k projektové části – pracovní listy

Den v klášteře Zlatá Koruna

Jméno:

Kdysi dávno přišli mniši do údolí, kde vznikl roku 1263 nový klášter. Nosili bílé hábity s černým škapulířem a vstávali ještě za tmy. Klášter byl místem modlitby, ticha, písma i léčitelství. Vítejte ve Zlaté Koruně.

První dojem

Jak na tebe místo působí?

Klidně ☐

Rušivě ☐

Zvláště ☐

Ospale ☐

Jinak: _____

Co cítíš? (vůně, atmosféra)

Jak si představuješ klášterní život?

Otázky, na které chci odpovědi

Napiš si 3 otázky, na které bys chtěl/a znát odpověď:

1. _____

2. _____

3. _____

Odpovědi:

Objev dne

Na konci dne si sem napiš/nakresli, co tě nejvíce zaujalo/překvapilo:

Hledej zajímavosti

Při procházení areálu kláštera si zapisuj vše, co tě zaujme

Něco, co je:

- staré
- krásné
- neznámé
- tajemné
- neobvyklé

Představ si

Představ si, že ses ocitl/a v klášteře ve 14. století. Vyber si roli:

Illuminátor ☐ **Mnich** ☐ **Léčitel** ☐
(umělec
věnující se
knižní malbě)

Doplň:

Jmenuji se _____

Moje práce v klášteře je _____

Každé ráno začínám tím, že _____

Nejraději trávím čas _____

Vyber si jeden architektonický prvek a pokus se ho překreslit:

Cesta cisterciáckým klášteřem

HOVORNA

*Představ si, že chceš někomu něco sdělit beze slov.
Vymysli vlastní znaky pro jednotlivá slova.*

Tvoje věta (slovy):

Zde napiš svou větu vlastními znaky:

FRATERIE=PRACOVNÍ PROSTORY

*Podívej se na mapu světa. Vyber si jeden výjev a překresli ho sem. Zkus k němu
vymyslet vlastní příběh/popis.*

Vybraný výjev (obrázek):

Vlastní příběh/popis k obrázku:

KNIHOVNA

Po knihovně na zemi jsou umístěné knihy. Na každé je umístěn svitek papíru. Vyber si jeden z nich a pokus se rozluštit danou šifru. Můžeš pracovat ve skupině.

Rozluštěné slovo:

Nápověda:

Použij knihu, která byla u daného svitku.

První číslo = číslo stránky

Druhé číslo = číslo řádku

Třetí číslo = číslo slova

Čtvrté číslo = číslo písmene ve slově

KŘÍŽOVÁ CHODBA

Představ si, že se mniši museli po tmě v tichosti projít křížovou chodbou.

Hromadná aktivita (pro všechny skupiny naráz):
Procházení chodbou se zavázanýma očima.

Jak jsi se cítil/a? Bylo to příjemné nebo nepříjemné?
Co bylo nejtěžší?

REFEKTÁŘ/JÍDELNA

Na základě toho, co ses dozvěděl/a o stravování mnichů, se pokus sestavit denní "menu", které by bylo možné v klášteře podávat. Pamatuj, že mniši jedli pouze 2x denně!

"Menu" pro mnichy na jeden den:

LÉKÁRNA

Dříve se v lékárnách léčilo hlavně bylinkami a kořením. Podívej se na jednotlivé pytlíčky. V každém je něco jiného. Dokážeš podle čichu poznat, o jaké bylinky se jedná?

Každý pytlíček má číslo. Zapiš podle čísla své tipy:

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

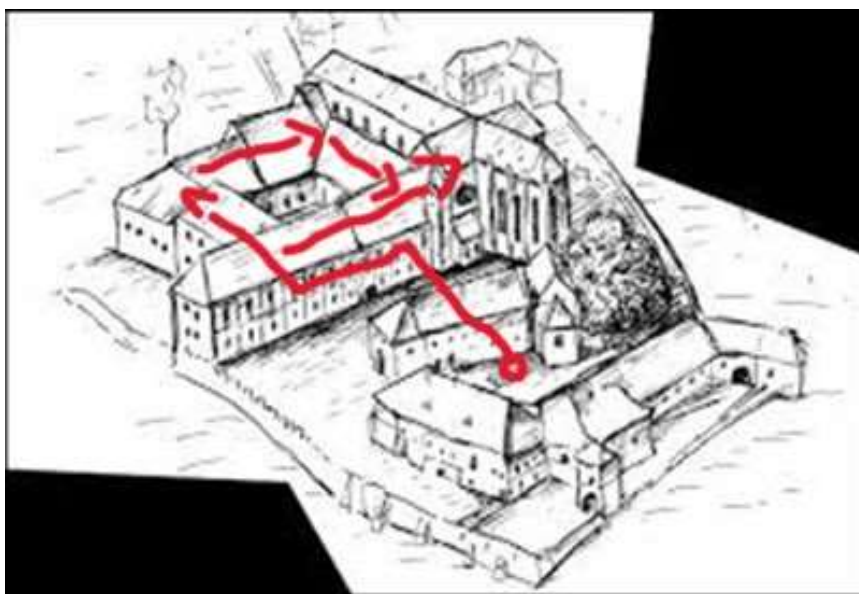

KOSTEL NANEBEVZETÍ PANNY MARIE

Posaď se do lavice a zaposlouchej se do mnišského chorálu. Jak na tebe působí?

Příloha III. Obrazový materiál k projektové části – průběh projektového dne

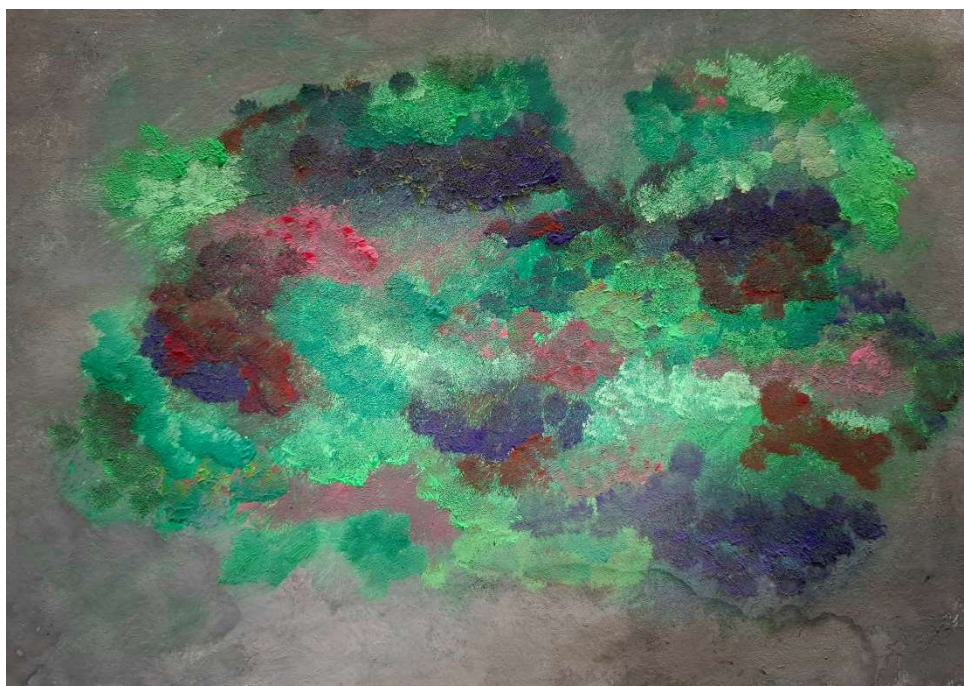
Obr. 21: Trasa projektového dne klášterem Zlatá Koruna

Obr. 22: Fotografie z průběhu projektového dne v klášteře ve Zlaté Koruně

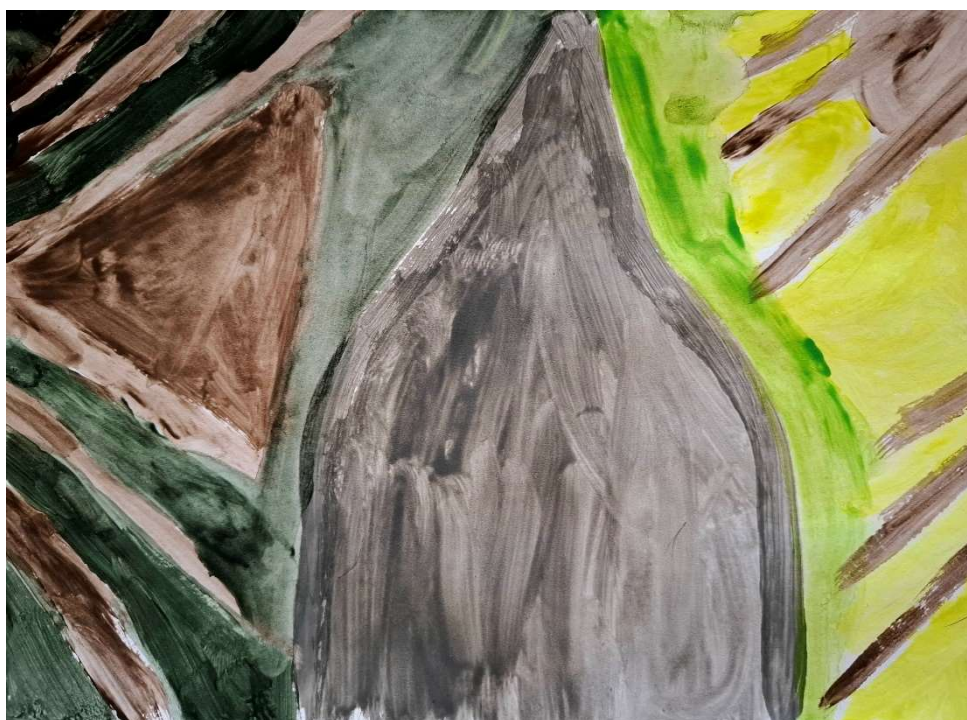
Obr. 23: Žákovská práce

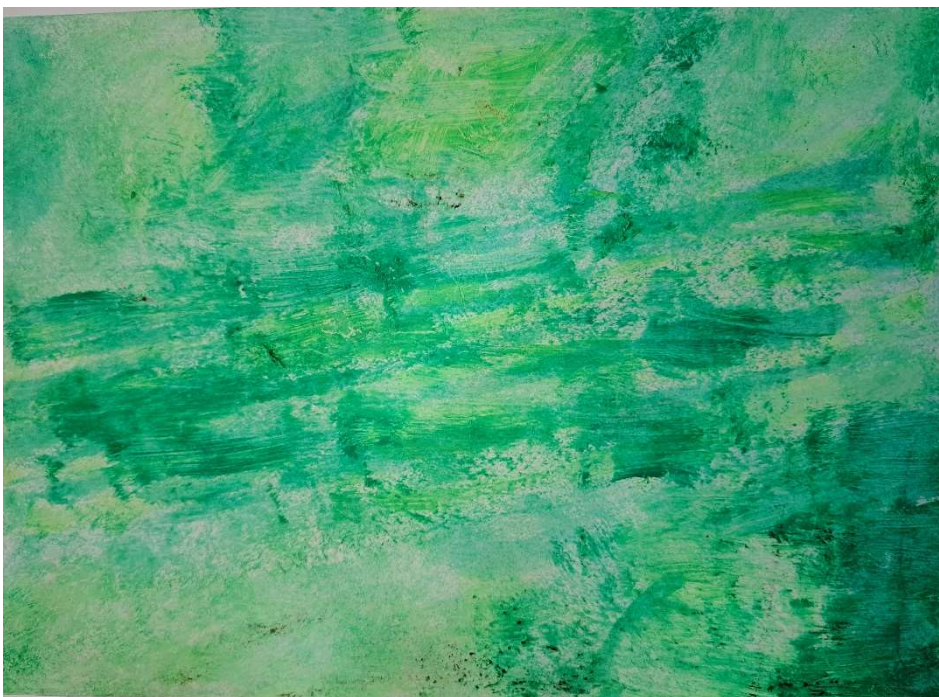
Obr. 24: Žákovská práce

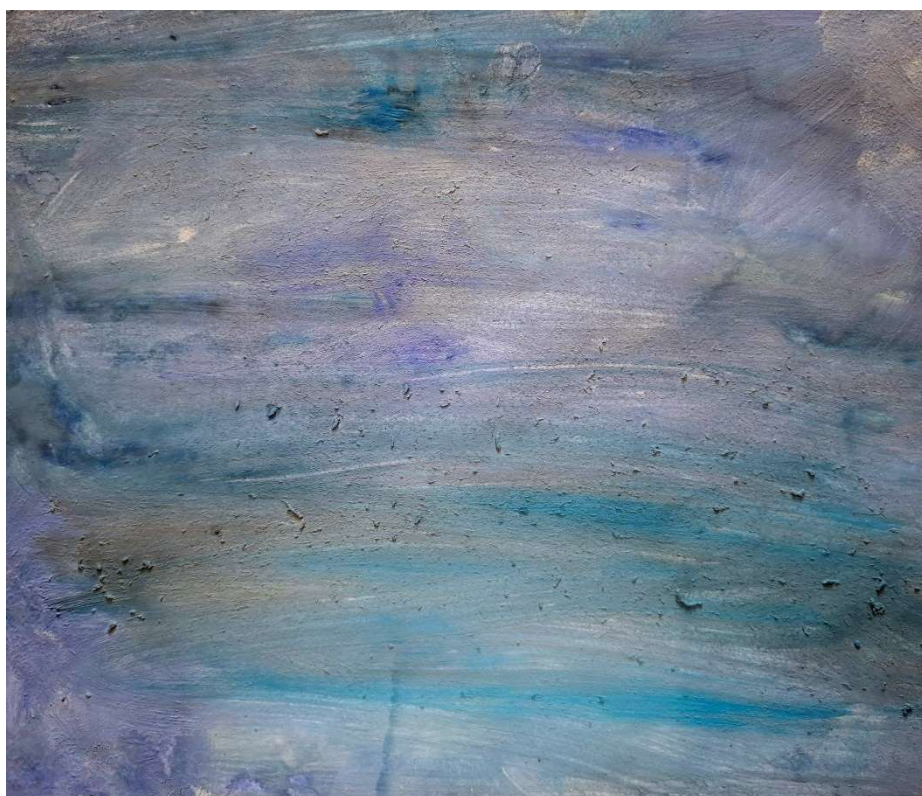
Obr. 25: Žákovská práce

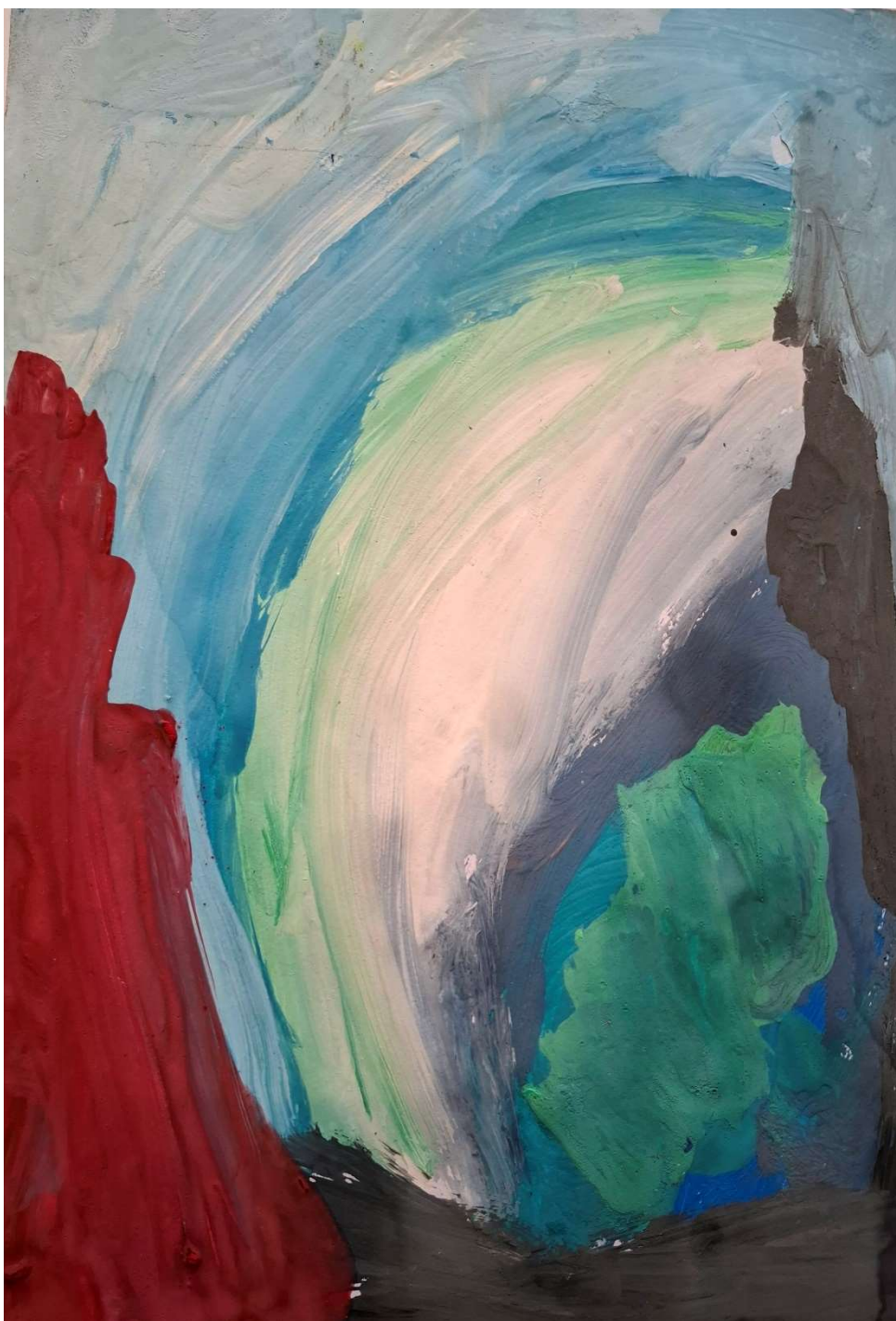
Obr. 26: Žákovská práce

Obr. 27: Žákovská práce

Obr. 28: Žákovská práce

Obr. 29: Žákovská práce

Obr. 30: Žákovská práce

Zdroje obrazových příloh

Obr. 1: Klášter Zlatá Koruna. Převzato z: <https://sbc.cz/misto/klaster-zlata-koruna/> [25. 3. 2026]

Obr. 2: Kaple Andělů Strážných, klášter Zlatá Koruna. Převzato z: <https://www.taniassecr.cz/zlata-koruna-klaster/dalsi-stavby-ve-zlate-korune/kaple-andelu-straznych> [25. 3. 2026]

Obr. 3: Kostel Nanebevzetí Panny Marie, klášter Zlatá Koruna. Převzato z: <https://www.klaster-zlatakoruna.cz/cs/informace-pro-navstevniky/prohlidkove-okruhy/1050-klaster-a-kostel> [25. 3. 2026]

Obr. 4: Kapitulní síň, klášter Zlatá Koruna. Převzato z: <https://www.klaster-zlatakoruna.cz/pamatky/zlata-koruna/fotogalerie/interiery/kapitulni-sin.jpg> [25. 3. 2026]

Obr. 5: Vstupní portál do kapitulní síně, klášter Zlatá Koruna. Převzato z: <https://www.klaster-zlatakoruna.cz/pamatky/zlata-koruna/fotogalerie/interiery/goticky-portal-do-kapitulni-sine.jpg> [25. 3. 2026]

Obr. 6: Ambit, klášter Zlatá Koruna. Převzato z: <https://www.regiontourist.cz/co-podniknout/klaster-zlata-koruna/> [25. 3. 2026]

Obr. 7: Refektář, klášter Zlatá Koruna. Převzato z: <https://www.zamek-hluboka.cz/cs/tipy-na-vylet/41679-klaster-zlata-koruna-skvostna-perla-stredovekeho-umeni> [25. 3. 2026]

Obr. 8: Knihovna, klášter Zlatá Koruna. Převzato z: <https://www.klaster-zlatakoruna.cz/cs/fotogalerie/11882-interiery> [25. 3. 2026]

Obr. 9: Budova malého konventu, klášter Zlatá Koruna. Převzato z: <https://pamatkovykatalog.cz/maly-konvent-s-grottou-14646252> [25. 3. 2026]

Obr. 10: Budova opatství, klášter Zlatá Koruna. Převzato z: <https://pamatkovykatalog.cz/opatstvi-14646129> [25. 3. 2026]

Obr. 11: Presbytář kostela, klášter Zlatá Koruna. Převzato z: <https://www.klaster-zlatakoruna.cz/cs/fotogalerie/11882-interiery> [25. 3. 2026]

Obr. 12: Stropní malba – Spravedlnost, kapitulní síň, klášter Zlatá Koruna. Archiv autorky.

Obr. 13: Znak Bohumíra Bylanského, kapitulní síň, klášter Zlatá Koruna. Archiv autorky.

Obr. 14: Fragment portálu, kaple Andělů Strážných. Převzato z: KUTHAN, Jiří. *Počátky a rozmach gotické architektury v Čechách*. K problematice cisterciácké stavební tvorby. Praha: Academia, 1983, s.286.

Obr. 15: Vstupní tympanon, kaple Andělů Strážných. Převzato z: <https://www.taniassecr.cz/resize/e/750/750/files/klaster-a-chram/portalek-kaple-andelu-straznych-1-web.jpg> [25. 3. 2026]

Obr. 16: Chronogram, kaple Andělů Strážných. Archiv autorky.

Obr. 17: Zlatokorunská madona. Převzato z: <https://www.klaster-zlatakoruna.cz/cs/oklasteru/zlatokorunska-madona> [25. 3. 2026]

Obr. 18: Obraz pro výuku ve zlatokorunské škole. Převzato z:
<https://encyklopedie.ckrumlov.cz/img.php?img=1955&LANG=cz> [25. 3. 2026] Obr. 19:

Obraz pro výuku ve zlatokorunské škole. Převzato z:
<https://encyklopedie.ckrumlov.cz/img.php?img=1955&LANG=cz> [25. 3. 2026]

Obr. 20: Mapa světa ze souboru obrazů zlatokorunské školy. Převzato z:
<https://www.klaster-zlatakoruna.cz/cs/zpravy/126854-detske-prohlidky-ve-zlate-korune> [25. 3. 2026]

Obr. 21: Trasa projektového dne klášterem Zlatá Koruna. Převzato z:
https://www.klaster-zlatakoruna.cz/pamatky/zlata-koruna/ke-stazeni/zlata-koruna-7_9-2023.pdf [25. 3. 2026]

Obr. 22: Fotografie z průběhu projektového dne v klášteře ve Zlaté Koruně. Archiv autorky.

Obr. 23: Žákovská práce. Archiv autorky.

Obr. 24: Žákovská práce. Archiv autorky.

Obr. 25: Žákovská práce. Archiv autorky.

Obr. 26: Žákovská práce. Archiv autorky.

Obr. 27: Žákovská práce. Archiv autorky.

Obr. 28: Žákovská práce. Archiv autorky.

Obr. 29: Žákovská práce. Archiv autorky.

Obr. 30: Žákovská práce. Archiv autorky.